

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce

Placement of the mentally disabled on the labour market

Vedoucí práce:

PhDr. Ivana Nováková

Autor práce:

Romana Skořepová

Praha 2014

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PhDr. Ivaně Novákové za cenné rady, čas a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu studia a při psaní mé bakalářské práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat zařízením, které mi umožnily udělat rozhovory s uživateli a poskytly mi informace do praktické části mé bakalářské práce.

Romana Skořepová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce“ vypracovala samostatně a použila jsem uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby byla tato bakalářská práce umístěna v Ústřední knihovně Univerzity Karlovy a dále používána ke studijním účelům.

V Praze dne

.....
Romana Skořepová

Anotace:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na uplatnění osob s mentální retardací na trhu práce. Teoretická část popisuje pojmy, které souvisí s názvem práce. Dále se soustředí na různé druhy péče, která je osobám s mentální retardací poskytována, také na to, jaký význam má pro osoby s mentálním postižením zaměstnání. Na konci teoretické části se zaměřuje na pomoc úřadu práce, a pomoc spojenou s legislativou. Praktická část se soustředí na zařízení, která se věnují osobám s mentální retardací na Sedlčansku. Součástí jsou i rozhovory s osobami s lehkou mentální retardací a mé vyhodnocení.

Klíčová slova: mentální retardace, zaměstnávání, chráněné bydlení, sociálně terapeutické dílny, rozhovor

Annotation:

This Bachelor thesis deals with the placement of people with mental disabilities in the labor market. The theoretical part describes the terms that relate to the title of the thesis, and focuses on the various kinds of care provided for the mentally disabled, as well as how employment benefits these people. The end of the theoretical part discusses the aid of the employment office and legislative aid. The practical part focuses on facilities in the town of Sedlčany area that care for the mentally disabled. It also contains interviews with people with moderate mental disabilities, and a summary.

Key words: Mental disability, employment, assisted living facilities, social therapy workshops, interview

Obsah

ÚVOD.....	7
1 CÍLE A METODIKA PRÁCE	8
1.1 Předmět práce	8
1.2 Cíle práce	8
1.3 Předpoklady	8
1.4 Metody práce	8
1.4.1 Rozhovor.....	9
1.4.2 Kazuistika	9
2 OBJASNĚNÍ POJMŮ.....	10
2.1 Inteligence.....	10
2.2 Mentální retardace	10
2.2.1 Lehká mentální retardace.....	11
2.3 Integrace.....	12
2.4 Trh práce	12
3 POSKYTOVANÁ PÉČE PRO OSOBY S POSTIŽENÍM	14
3.1 Ústavní péče.....	14
3.2 Chráněné bydlení	14
3.3 Podporované zaměstnávání.....	15
3.4 Chráněné dílny	16
4 VÝZNAM PRÁCE PRO OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	17
4.1 Význam práce	17
4.2 Pracovní uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce.....	17
5 SOUČASNÉ MOŽNOSTI ZAMĚSTNÁVÁNÍ V ČR.....	19
5.1 Zákoník práce	19
5.2 Zákon o zaměstnanosti.....	19
5.3 Aktivní politika zaměstnanosti	20
5.4 Pracovní rehabilitace.....	20
5.5 Úloha úřadu práce.....	21
5.6 Práva osob s MR na zaměstnání	22
6 ZAŘÍZENÍ PRO OSOBY S MENTÁLNÍ RETARDACÍ NA SEDLČANSKU	23
6.1 Mela o.p.s.....	23

6.2 Nalžovický zámek, p.s.s.	25
6.2.1 Projekt Pekárna Na Návsí	27
7 TERENNÍ ŠETŘENÍ.....	30
7.1 Výzkumné šetření v Nalžovickém zámku, p.s.s.	31
7.1.1 Rozhovory s uživatelky Nalžovického zámku, p.s.s.	31
7.2. Výzkumné šetření v Mela, o.p.s	39
7.2.1 Rozhovory s uživateli Mela, o.p.s.....	39
7.3 Statistický údaj z úřadu práce	47
7.4 Mé vyhodnocení všech získaných rozhovorů	47
ZÁVĚR	49
Použitá literatura:	50
Elektronické zdroje:	52
Seznam příloh	53

ÚVOD

„Lidi s mentálním postižením u nás žije asi čtvrt milionu. Ignorovat jejich potřeby a schopnosti znamená ignorovat jejich životy.“¹

(Etincelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014])

Téma uplatnění osob s mentální retardací na trhu práce jsem si vybrala proto, že jsem v minulosti měla možnost vykonávat školní praxi v Nalžovickém zámku, poskytovatele sociálních služeb pro osoby s mentálním postižením. V tomto zařízení jsem se seznámila s denním režimem, uživateli a vytvořila si s nimi přátelský vztah. Měla jsem možnost zúčastnit se společenských i sportovních akcí, kde se sdružovalo více zařízení a tak poznat jejich život i z této stránky. Zajímala mě ale i otázka pracovního uplatnění, protože jsem se dozvěděla, že někteří klienti mají zkušenosti s prací na volném trhu práce nebo přímo v zařízení. Chtěla jsem o této činnosti zjistit více informací a zmapovat, jaké jsou jejich možnosti v Sedlčanském kraji, ve kterém žijeme.

Ve své práci popisuji základní pojmy, které se týkají této problematiky. Dále se soustředím na poskytovanou péči osobám s mentální retardací, kde se zmiňuji o ústavní péči, chráněném bydlení, podporovaném zaměstnání a chráněných dílnách. V další kapitole se věnuji významu zaměstnání pro osoby s mentální retardací, úřadu práce, legislativě a právům mentálně retardovaných osob. Další část mé bakalářské práce je terénní šetření, kde spolupracuji s osobami s lehkou mentální retardací, které žijí v Nalžovickém zámku, p.s.s. nebo navštěvují Mela, o.p.s. Tato zařízení v šesté kapitole také představím. Uvádím zde vypracované rozhovory, které jsem s nimi vedla, a následné vyhodnocení těchto rozhovorů. Předkládám kazuistiku jedné z respondentek, informace jsem získala studiem materiálů z jejího spisu.

Cílem terénního šetření je zmapovat uplatnění osob s mentální retardací na volném trhu práce a v zařízení, ve kterém žijí, nebo které navštěvují. Pomocí rozhovorů zjistit jaké mají zkušenosti s prací a jak byli spokojení.

---

¹ Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/uvod>

1 CÍLE A METODIKA PRÁCE

1.1 Předmět práce

Předmětem mé práce je především zjistit uplatnění mentálně postižených osob na trhu práce. Dále pak hledání možností uplatnění ve spolupráci s úřadem práce v Sedlčanech, vedením a zaměstnanci poskytovatele sociálních služeb Nalžovický zámek a Mela o.p.s., stejně tak s jejich uživateli a osobami s mentálním postižením v chráněném bydlení.

Ve svém šetření se zaměřím na respondenty, kteří pracují nebo někdy pracovali na volném trhu práce, v chráněných dílnách, či přímo v zařízeních, kde je jim poskytována péče.

1.2 Cíle práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zmapovat možnosti zaměstnávání osob s mentálním postižením na Sedlčansku. Pomocí rozhovorů s cílovou skupinou osob se pokusím zjistit, jaké mají zkušenosti a dojmy, v souvislosti s přístupem jejich zaměstnavatelů a kolegů. A dále jakým způsobem ovlivnila práce jejich život. Zda jsou uživatelé zaměstnávání spíše na volném trhu práce nebo v zařízeních, ve kterých jsou ubytováni. Také jak aktivně výše zmíněné osoby vyhledávají zaměstnání nebo uplatnění a jak se k této možnosti staví.

1.3 Předpoklady

Zde uvádím předpoklady, které by výsledek mé práce měly potvrdit nebo vyvrátit.

1. Předpokládám, že osoby s mentální retardací jsou více zaměstnávány v zařízeních, ve kterých bydlí, nebo do kterých dochází, nežli na volném trhu práce.
2. Předpokládám, že osoby s mentální retardací osobně nevyhledávají práci.
3. Předpokládám, že osoby s mentální retardací mají se zaměstnáním více pozitivních než negativních zkušeností.

1.4 Metody práce

V praktické části této bakalářské práci uvedu rozhovory, které jsem vedla s uživateli Nalžovického zámku p.s.s. a Mely o.p.s. Přiložím i kazuistiku jedné z dotazovaných osob s mentální retardací.

1.4.1 Rozhovor

Zkušenost poradce, specifická problémů, mentální úroveň klienta i časové možnosti poradce. To vše rozhoduje při výběru formy rozhovoru. Nepřesná interpretace je častou chybou. V rozhovoru s mentálně postiženým jedincem je důležité, aby se otázky formulovaly tak, aby jim klient rozuměl. Musí se vycházet především z aktuální mentální úrovně a situace člověka. (Černá 2008: 122)

1.4.2 Kazuistika

Kazuistika nebo také případová studie je způsob práce s jednotlivým případem, kdy si přehledně dle daného schématu shrneme veškeré fakta, které jsme k případu zjistili a nakonec je analyzujeme. Tato metoda nám umožní zachytit souvislosti, které nejsou na první pohled viditelné, a tak můžeme hlouběji pochopit celý případ. (Krejčířová 2005: 49)

2 OBJASNĚNÍ POJMŮ

V této kapitole se zaměřím na pojmy, které mi přijdou pro tuto práci důležité. Především pojmy, které jsou uvedeny v názvu mé bakalářské práce – mentální retardace, trh práce. Jelikož budu dělat rozhovory převážně s osobami, které mají lehkou mentální retardaci, uvedu v této kapitole i tento pojem. Zařadila jsem i pojmy inteligence a integrace, jelikož úzce souvisí s tématem mentální retardace.

„Termíny jedinec s mentální retardací a jedinec s mentálním postižením se v současné české psychopedii² používají jako synonyma“³

2.1 Inteligence

„Inteligence je schopnost myslet, učit se a na základě těchto procesů se adaptovat na požadavky prostředí. Inteligence se vztahuje ke schopnostem jedince řešit problémy a tato schopnost, resp. její absence, je měřitelná a klasifikovatelná.“⁴

Úroveň inteligence bývá znázorňována bodovou hodnotou, nazývanou inteligenční kvocient (dále jen IQ). (Čáp 2002: 80) Ten znázorňuje vztah mezi dosaženým výkonem v úlohách odpovídajících jistému vývojovému stupni a mezi chronologickým věkem. Smysl ve vyjádření IQ spočívá v tom, že informuje o celkové rozumové úrovni jedince. (Švarcová 2006: 32)

2.2 Mentální retardace

„Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí postihující jedince ve všech složkách jeho osobnosti – duševní, tělesné i sociální. Nejvýraznějším rysem je trvale porušená poznávací schopnost, která se projevuje nejnápadněji především v procesu učení.“⁵

Mentální retardace (dále jen MR) je souhrnné označení rozumových schopností, kdy jedince nerozumí svému okolí a v určité míře se mu nedokáže přizpůsobit. Těžce se adaptuje do běžného prostředí. Je neschopný dosáhnout odpovídajícímu stupni intelektového vývoje,

---

² Psychopedie – Pedagogický slovník (2003) jí definuje jako vědní obor speciální pedagogiky, který se zabývá vzděláváním a výchovou osob s mentálním postižením.

³ ČERNÁ, M. et al. *Česká psychopedie*. Speciální pedagogika osob s mentálním postižením. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2008, 75 s. ISBN 978-80-246-1565-3.

⁴ ČERNÁ, M. et al. *Česká psychopedie*. Speciální pedagogika osob s mentálním postižením. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2008, 77 s. ISBN 978-80-246-1565-3.

⁵ PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozšř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 269 s. ISBN 80-7315-120-0.

ačkoliv byl jedinec výchovně stimulován. Nedostatečný rozvoj myšlení, řeči a omezená schopnost učení jsou základními znaky MR. Mentální retardace je vrozená a trvalá, ačkoliv je při kvalitní stimulaci možné zlepšení. Příčinou MR je postižení centrální nerovnováhy soustavy a v populaci se vyskytuje přibližně 3% osob s MR. Jedná se o multifaktoriálně podmíněné postižení, na jeho vzniku se můžou podílet genetické dispozice nebo exogenní faktory, které poškodí mozek v rané fázi jeho vývoje. Tyto složky na sebe vzájemně působí. (Vágnerová 2004: 289-90)

Podstatným kritériem hodnocení poruchy rozumových schopností je jejich závažnost, kterou je možné stanovit srovnáním úrovně schopností mentálně postižené osoby s normou, pomocí psychologické diagnostiky inteligence. Ta určuje pozici mentálně postiženého ve vztahu k populační normě. Hranicí mentální retardace je IQ 70. (Vágnerová 2004: 301)

Pro klasifikaci MR se používá 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, kterou zpracovala Světová zdravotnická organizace v Ženevě, platná od roku 1992. Tato klasifikace rozděluje MR na šest základních kategorií: lehká, středně těžká, těžká, hluboká, jiná, nespecifikovaná. (Švarcová 2006: 33)

2.2.1 Lehká mentální retardace

Weschler ve své klasifikaci pro lehkou MR uvádí hranici IQ 50 – 69 (F70). Lidé s lehkou mentální retardací jsou většinou schopni užívat řeč účelně v každodenním životě a dokážou udržet konverzaci. Ačkoliv je vývoj proti normě pomalejší, tyto lidé ve většině případů mohou dosáhnout úplné nezávislosti v osobní péči, která se týká přípravy jídla, oblékání se nebo hygienických návyků. Orientují se v praktických domácích dovednostech. Největší potíže se objevují ve škole, většina postižených má specifické problémy se čtením a psaním. Dětem pomáhá výchova a vzdělání, které se zaměřuje na rozvoj jejich dovedností a vyvažování nedostatků. Tyto osoby je možné zaměstnat prací, ve které jsou důležitější praktické, nežli teoretické schopnosti, včetně manuální práce. U osob s lehkou MR se mohou v individuální míře projevit přidružené chorobné stavy, např. autismus, epilepsie, poruchy chování nebo tělesné postižení. (Švarcová 2006: 33 -34)

Nejčastěji se vzdělávají v praktické škole, ale mají možnost integrace do běžné základní školy, pokud splní podmínky pro integraci. Po splnění základní školní docházky navštěvují odborná učiliště. V emoční oblasti se vyskytuje afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost a zvýšená sugestibilita. Jsou schopni práce a úspěšného udržení sociálních vztahů. (Pipeková 2006: 272) V dospělosti dokážou v nejlepším případě uvažovat na úrovni jako dítě

středního školního věku. Jejich verbální projevy jsou jednodušší, používají kratší věty a jejich výslovnost není zcela bezchybná. (Vágnerová 2004: 301-302)

2.3 Integrace

„Integrace bývá definována jako oboustranný psychosociální proces sbližování minority znevýhodněných a majority intaktních.“⁶ Postoj společnosti neodmítá handicapované⁷ osoby, ale naopak dochází k vhodným podmínkám začlenění do společnosti. (Švarcová 2006: 14) Pojem sociální integrace se ve speciální pedagogice nejprve vztahoval k etnickým menšinám, poté na děti migrantů a teprve v nedávné době začal používat ve spojení se smyslově, tělesně či mentálně postiženými. (Hájková 2005: 21) „Jde o program začlenění jedince mezi zdravou populaci.“⁸

Hlavní předpokladem je, aby se osoby s MR vyskytovali v běžném prostředí, obchodech, restauracích či hromadných dopravních prostředcích. Některá místa mohou navštěvovat nejen jako zákazníci, ale mohou tam i pracovat. Využívání těchto služeb vede ke zvýšení jejich samostatnosti a může se považovat za první krok v integraci. Pouhá přítomnost osob s MR mezi osoby bez postižení nestačí, proto je důležité, aby lidé s MR co nejvíce rozvíjeli své schopnosti a dovednosti a tak se lépe začlenili. Takto se rozvíjet mají možnost i v zaměstnání, proto je důležité, aby klienti možní práce byli podporováni při hledání zaměstnání. Osvětové působení na většinovou společnost, informovanost o MR a o potřebné pomoci je další důležitá součást k integraci. Jde o to, aby veřejnost změnila pohled na tyto osoby a brala je jako spoluobčany, se kterými se dá normálně žít a komunikovat. (Matoušek 2005: 113-114)

2.4 Trh práce

„Trh práce je charakterizován tržní poptávkou po práci a tržní nabídkou práce.“⁹ Vyskytuje se zde konkurence na straně poptávky i na straně nabídky, jelikož práci poptává mnoho firem a nabízí jí mnoho lidí. (Holman 2002: 275) Následkem neúplnosti informací je

---

⁶ HÁJKOVÁ, V. *Integrativní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2005, 21 s. ISBN 80-86856-05-4.

⁷ Handicap – Pedagogický slovník (2003) definuje jako znevýhodnění osoby v důsledku jeho postižení tělesného, mentálního, smyslového nebo příslušnosti k určité skupině. To zasahuje do sociálních vztahů i vzdělávání jedince.

⁸ PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 302 s. ISBN 80-7315-120-0.

⁹ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002, 275 s. ISBN 80-7179-681-6

trh práce trhem nedokonalým. Lidé nevědí o všech volných pracovních místech a firmy též nemají přehled o všech lidech, kteří práci hledají. (Holman 2004: 159)

3 POSKYTOVANÁ PÉČE PRO OSOBY S POSTIŽENÍM

3.1 Ústavní péče

Zakladatelem a prvním ředitelem organizované ústavní péče u nás, byl MuDr. Karel Slavoj Amerling. V roce 1871, v Praze, založil zařízení Ernestina pro MR, které bylo rozdělené na 3 oddělení. V Čechách se od té doby budují další ústavy sociální péče. Objekty jsou většinou v zámeckých objektech a budovách mimo veřejnost. O uživatele, kteří byli rozdělení podle věku a pohlaví se starali řádové a zdravotní sestry, lékaři či instruktoři pracovní činnosti. Šlo především o zdravotní a sociální péči. V zařízeních byly osoby s různými stupni MR, i s lehkou MR, jelikož se rodina o mentálně retardovaného člověka málo kdy starala, byly ústavy vždy plné. To vedlo k omezování soukromí klienta, převažovala kolektivní péče a tak byla potlačovaná osobnost jedince. Zbavení způsobilosti k právním úkonům a osvobození od povinné školní docházky přispělo k vyčleňování z běžného života. Vše se mění až po roce 1989, díky změnám ve společnosti. Cílem je rozvíjet jejich zájmy, posilovat dovednosti, uspokojovat potřeby, vést je k soběstačnosti a také věnovat pozornost kvalifikaci zaměstnanců. (Pipeková 2006: 299-301)

V ústavu pečují profesionální zaměstnanci o skupinu handicapovaných osob, které mají ústav jako dočasnou nebo trvalou náhradu domova. (Matoušek 1999: 17) V současné době si rodiče mohou vybírat z hlediska kvality, oblasti a několika typů ústavů, např. podle věku, délky pobytu, kapacity, postižení. V posledních letech dochází ke změnám, rozvíjí se kvalita bydlení, služeb, materiální i technické vybavení. Současným cílem je vytvoření a zajištění takových podmínek, které povedou uživatele k zařazení do běžného života ve společnosti. (Pipeková 2006: 302)

3.2 Chráněné bydlení

Chráněné bydlení je dlouhodobá pobytová služba, která se poskytuje osobám se zdravotním postižením nebo chronickým onemocněním, které potřebují pomoc jiné osoby. Mělo by mít povahu společného domácnosti, proto několik klientů s MR bydlí kolektivně v normálním bytě či rodinném domě. Klientům pomáhají asistenti, se vším co sami nezvládnou (např. úklid, vaření, samoobsluha). Funkce asistentů je spíše pomocník a přítel, nežli rodič a vychovatel. Služba zahrnuje poskytování stravy, ubytování, pomoci při zajištění chodu domácnosti. Výchovné, vzdělávací, aktivizační činnosti a sociálně-terapeutické činnosti. Klienti by měli mít možnost styku se společností a v případě potřeby získat pomoc

při uplatnění práv. Velký význam má chráněné bydlení především pro dospělé osoby s MR, kteří pracují v chráněných dílnách nebo tráví svůj volný čas v různých institucích. Pokud uživatel pobývá celý den v chráněném bydlení, ztrácí toto bydlení svůj integrační význam. (Švarcová 2006: 177)

3.3 Podporované zaměstnávání

Podporované zaměstnávání získalo popularitu v západní Evropě v 80. a 90. letech 20. století, poté co položil základy podporovaného zaměstnávání americký psycholog Mark Gold. Hlavním předpokladem proniknutí lidí s MP do pracovního proudu, je podpora ze strany sociálních služeb a vzdělávacích institucí, ve kterých získají stávající i budoucí zaměstnanci důvěru. Tzn. model podporovaného zaměstnávání je metodou podpory založené na vzájemné důvěře. Osoba s postižením je zaměstnána na běžném pracovišti a je v kontaktu se spolupracovníky bez postižení. (Černá 2008: 198-199) Podporované zaměstnávání se prosadilo do zákona o zaměstnanosti – do nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, který se nazývá Pracovní rehabilitace. (Krejčířová 2005: 17)

Podporované zaměstnávání je pro osoby s určitým typem a stupněm postižení či jiným znevýhodněním. (Krejčířová 2005: 16) Jde o lidi v produktivním věku, kteří vyžadují pomoc a podporu při hledání práce a při práci samotné a jejím udržení. (Krejčířová 2005: 19) Podporované zaměstnávání se liší v tom, že se vychází z možností jedince, na základě kterých se hledá pracovní místo a trénink pracovních dovedností probíhá až po nástupu do práce. Je to tedy opačný postup, kdy se člověk učí přímo na pracovišti. Pracovní doba odpovídá běžnému rozsahu úvazku a délka pracovního umístění je poskytována nejdéle 2 roky. Podstatu a míru stanovují specifické potřeby člověka. Vychází se z jeho možností, ne z jeho omezení, proto nejde o změnu člověka, ale případné upravení pracovní náplně, tak aby pro zaměstnance byla „na míru šitá“. Uživatel si vybírá práci, plánuje a stanovuje cíle sám. (Krejčířová 2005: 18-19) Důležitým dokumentem je individuální plán podpory, do kterého se zaznamenávají cíle a časový sled postupných kroků k jejich dosažení, také obsahuje kdy, jak a s kým se kroky prováděli. (Krejčířová 2005: 39)

Podporované zaměstnávání poskytuje pracovní i společenské začlenění. Hlavním cílem je podporovat uchazeče o zaměstnání v jejich úsilí najít si a udržet pracovní místo na otevřeném trhu práce za rovných platových podmínek. Tato podpora je časově omezený komplex a poskytuje se jak osobě s postižením, tak zaměstnavateli. Pracovní asistent pomáhá klientovy na pracovišti a zaměstnavateli s administrativou spojenou s přijetím uživatele do pracovního poměru. (Pipeková 2006: 295-6) U podpory, která může být různorodá, je

důležité, aby byla individuální a odpovídala specifickým potřebám člověka. Jde o minimální efektivní podporu, která napomáhá rozvoji samostatnosti, a pokud pomáháme více, než je potřeba, nebude tato služba efektivní. (Krejčířová 2005: 28)

Pracovní uplatnění je důležité také pro občanskou společnost jako nástroj eliminace sociálního vyloučení. (Černá 2008: 200)

3.4 Chráněné dílny

Úřady práce mohou udělit zaměstnavatelům příspěvky na založení chráněného pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením a na chráněné pracovní dílny, pokud splní zákonné podmínky. S pomocí těchto opatření stát podporuje rozvoj pracovních příležitostí pro osoby s postižením. Chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele určené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Počet zaměstnanců musí tvořit nejméně 60% osob se zdravotním postižením a musí být provozována po dobu nejméně 2 let. Úřad práce může zaměstnavateli udělit zčásti příspěvek na úhradu provozních nákladů chráněné dílny. (Krejčířová 2005: 43)

Chráněná dílna je přizpůsobená pro zaměstnání osob se zdravotním postižením a postupuje se podle individuálních plánů. Pro každého se z poskytovaných možností uplatnění hledá nejideálnější místo podle jeho schopností a dovedností. Režim je přizpůsoben zdravotnímu stavu zaměstnanců s ohledem na individuální přístup. Práce dodává sebedůvěru, pocit potřebnosti a užitečnosti, ale hlavně k seberealizaci. Chráněné dílny poskytují tréninky pracovních dovedností, pracovního režimu a práce v kolektivu. (Pipeková 2006: 294-293)

4 VÝZNAM PRÁCE PRO OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Možnosti i peníze, které nám práce poskytne, ovlivňuje naše postavení ve společnosti, sebeuvědomění i stupeň svobody. Práce člověka vede k soběstačnosti a dává pocit uspokojení z toho, že je užitečný společnosti. Hlavním cílem u osob s MR je zaučení a připravení k vykonávání méně náročných profesí. Většinou se jedná o práci v oblasti školní, sociální péči či zdravotnických zařízení. Uplatnit se může např. jako pomocník v kuchyni, v zahradnictví, apod. Pro člověka s MR může být práce i prostředkem rozvoje osobnosti, léčebné rehabilitace, či integrace. (Švarcová 2006: 293-294)

4.1 Význam práce

Práce je určující podstata lidského života. Zaměstnaný člověk dostává mzdu za odvedenou práci, uzavírá smlouvy pracovně právního vztahu a má možnost dostat výpověď ze zaměstnání. Pro společnost je vytváření nových pracovních příležitostí finančně výhodnější než poskytovat podporu v nezaměstnanosti.

Lidem s MR poskytuje práce ekonomickou nezávislost, vyšší životní standart a kladně ovlivňuje sebeurčení člověka. Pokud je člověk s MR zaměstnán, nemusí být dlouhodobě závislý na podpůrných službách a péči. Ovlivňuje pozitivně postoje společnosti k postiženým. Pracovní místo v integrovaném prostředí rozvíjí a vytváří nové sociální interakce. Práci člověk pokračuje v učení a rozvíjí své kompetence. (Černá 2008: 196-197)

Smysl práce může být rozvojový a tvořivý, kdy člověk rozvíjí duševní a tělesný schopnosti, realizuje představy o světě a produktech lidské činnosti, zároveň i relaxační, jelikož odvádí od psychického napětí. (Krejčířová 2005: 49-50)

4.2 Pracovní uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce

V 60. letech 20. století byl ve skandinávských zemích přijat filozofický směr, který prosazoval integraci jedince s postižením do normálního a kladně přijímaného sociokulturního prostředí. Tento základ služeb pro osoby s MR považovaný za vhodný byl soustředěn pod názvem „normalizace“, později „valorizace sociální role“. V 70. až 90. letech se teorie normalizace rozšířila do dalších vyspělých zemí. Nirje (1969, 121 s.) (In Černá, 2008, s. 197) definuje normalizaci takto: „*Normalizace znamená umožnit všem mentálně retardovaným žít každodenní život v takových podmínkách a podle takových pravidel, jež se*

co možná nejvíce přibližují podmínkám a pravidlům většinové společnosti v daném sociokulturním prostředí.“¹⁰

O'Brian rozčlenil teorii normalizace do pěti intencí¹¹, které v mnoha zemích určují směr a organizaci služeb v oblasti péče pro osoby s MR. Služby mají jedinci umožnit především žít v podmínkách, které stanoví obec či komunita. Mít příležitost skutečně rozhodovat i na úrovni životně závažných rozhodnutí. Mít možnost rozvíjet kompetence, které jsou potřebné pro uskutečnění funkčních a smysluplných činností. Být respektován a mít kladně hodnocenou sociální roli. Poslední intencí je mít možnost rozšiřovat sociální vztahy a tak se účastnit života komunity. (Černá 2008: 197)

Ačkoliv je normalizace přijímává různě, hlásí se k ní většina rozvojových zemí a je důležitým celosvětovým principem. Normalizace podstatně ovlivnila oblast pracovního uplatnění osob s MR, zajišťuje maximální příležitost pracovat v integračním prostředí. (Černá 2008: 198)

---

¹⁰ ČERNÁ, M. et al. *Česká psychopedie*. Speciální pedagogika osob s mentálním postižením. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008, 197 s. ISBN 978-80-246-1565-3.

¹¹ Intence – tvůrčí záměr, úmysl nebo cíl. Dostupné z WWW: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/intence>

5 SOUČASNÉ MOŽNOSTI ZAMĚSTNÁVÁNÍ V ČR

5.1 Zákoník práce

Zákoník práce řeší vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Pokud je zaměstnán zdravotně postižený občan, jsou zaměstnavateli upraveny podmínky, které se musí z důvodů pracovně právních vztahů dodržovat. Také podmínky, které zaměstnanec dodržuje vůči zaměstnavateli. (Krejčířová 2005: 8)

Ten také formuluje pravidla pro skupiny lidí, jejichž pracovní výkonnost je znevýhodněna. Důvodem je snaha snížit negativní dopad jedince do jeho práv daných zákonem o zaměstnanosti a zajistit pro znevýhodněné osoby takové podmínky, které pro výkon svého zaměstnání potřebují. Zaměstnavatel má povinnost postarat se o to, aby zaměstnanec nevykonával takovou práci, která by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti. Zákoník práce se zabývá i lidskou důstojností a uvádí, že ji nikdo nesmí za využití pracovně právních vztahů ponižovat (Krejčířová 2005: 12)

5.2 Zákon o zaměstnanosti

Zaměstnáváním osob s mentální retardací se zabývá Zákon o zaměstnanosti č. 435/2006 Sb. Tento zákon se zaměřuje na vztah a závazky státu a zaměstnavatele. Určuje fyzické osoby se zdravotním postižením, kterým se poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce. Zaměstnavatelům vytváří povinnosti při poskytování pracovních příležitostí pro jedince se zdravotním postižením. Udává sankce vůči zaměstnavatelům, pokud nedodrží podmínky a definuje pravidla alternativních způsobů naplňování podmínek pro zaměstnávání jedinců se zdravotním postižením. Také vymezuje kritéria, za kterých je osoba zařazována do skupiny občanů se zdravotním postižením. (Krejčířová 2005: 7)

Zákon o zaměstnanosti rozděluje osoby se zdravotním postižením do tří skupin, a to na lidi s těžkým zdravotním postižením, kterým byla uznána plná invalidita, osoby částečně invalidní a mezi ty, jimž byl uznán status zdravotně znevýhodněný. Toto rozdělení schvaluje Česká správa sociálního zabezpečení. Člověk je uznán za plně invalidního, pokud z důvodu dlouhodobého nepříznivého stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti o 66% nebo je té činnosti schopen pouze za mimořádných podmínek. Osoba je uznána za částečně invalidního, jestliže z důvodu dlouhodobé nepříznivého stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti o 33%, a pokud mu dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav ztěžuje obecné životní podmínky. Zdravotně znevýhodněný člověk je fyzická osoba,

kteřá má funkční poruchu zdravotního stavu, ale je zachována schopnost vykonávat soustavně zaměstnání či jinou výdělečnou činnost. Ale jsou podstatně omezeny možnosti pracovního začlenění, vykonávání dosavadního povolání nebo využití dosavadní kvalifikace. (Pipeková 2006: 296-297)

Zákon, který nabył účinnosti v roce 2004, přinesl i nová antidiskriminační ustanovení, které rozdělují přímou a nepřímou diskriminaci¹². Přímá diskriminace je takové jednání, kdy se s fyzickou osobou zachází méně příznivě ve srovnání s jiným člověkem ve stejné situaci. Nepřímou diskriminací může být např. odmítnutí z důvodu zdravotního stavu. (Černá 2008: 200-201)

5.3 Aktivní politika zaměstnanosti

Státní politika zaměstnanosti si klade závazky týkající se problematiky zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce. Podporuje a snaží se dosáhnout rovného zacházení s muži i ženami, s osobami bez ohledu na rasový a etnický původ, s občany se zdravotním postižením a dalšími jedinci, kteří mají ztížený přístup na trhu práce. Aktivní politika zaměstnanosti je soubor opatření, které se snaží zajistit maximální úroveň zaměstnanosti. Zabezpečuje ji ministerstvo práce a sociální věcí nebo úřady práce. (Krejčířová 2005: 9)

Do nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou ukotveny v zákoně o zaměstnanosti, spadá - rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, překlenovací příspěvek, příspěvek na dopravu zaměstnanců, příspěvek na zapracování nebo příspěvek při přechodu zaměstnavatele na nový podnikatelský program. Mezi opatření aktivní politiky zaměstnanosti patří cílené programy k řešení zaměstnanosti, poradenství a také podpora prostřednictvím pracovní rehabilitace, zřízením chráněných pracovních míst a chráněných pracovních dílen. (Krejčířová 2005: 9-10)

5.4 Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace je v zákoně o zaměstnanosti vymezena jako stálá činnost určená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, která obsahuje především poradenskou činnost při volbě povolání, zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Dále se zaměřuje na teoretickou i praktickou přípravu zaměstnání, zprostředkování, udržení či změnu zaměstnání, povolání. Vytváří patřičné podmínky pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. (Krejčířová 2005: 42)

---

¹² Diskriminace - Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách (2007) uvádí, že diskriminace je aktivní porušení rovnosti mezi lidmi. Jednání v neprospěch někoho, založené na předsudku. Dochází k rozlišování, které někoho poškozují, neuznávání jednoho jedince s druhým, ale i omezování určitých práv.

Pracovní rehabilitace zajišťují na základě žádosti jedince se zdravotním postižením úřady práce, které hradí náklady s ní spojené a které při jejím zajištění spolupracují s rehabilitačními středisky nebo jejím výkonem pověří jinou právnickou či fyzickou osobou. Úřad práce se zdravotně postiženou osobou společně vytváří individuální plán pracovní rehabilitace s ohledem na jejich možnosti a situace na trhu práce. (Krejčířová 2005: 42)

Důležitou součástí pracovní rehabilitace je teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost osob se zdravotním postižením. Ta obsahuje přípravu k práci, přípravu na nastávající povolání podle zvláštních předpisů a specializované rekvalifikační kurzy. Především příprava k práci je důležitá, jelikož jde o cílenou činnost, která vede k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k osvojení si znalostí, dovedností a návyků nezbytných pro výkon vybraného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Tato příprava může trvat nejdéle 24 měsíců a uskutečňuje se na pracovištích zaměstnavatelů, které jsou individuálně přizpůsobeny zdravotnímu stavu jedince, v chráněných pracovních dílnách či na chráněných pracovních místech a v neposlední řadě ve vzdělávacích zařízeních státu a ostatních právnických a fyzických osob. Úřad práce může uhradit náklady na přípravu k práci zaměstnavatelům, kteří tuto přípravu na svém pracovišti provádí. (Krejčířová 2005: 42-43)

5.5 Úloha úřadu práce

Úřad práce poskytuje zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50% zaměstnanců se zdravotním postižením příspěvek. Klade zaměstnavatelům povinnost poskytnout volná pracovní místa určená pro občany se zdravotním postižením pouze těmto občanům. Nabízejí poradenské, informační a další služby o volbě povolání a zároveň požadují od zaměstnavatelů seznamy pracovních míst vhodných pro tyto občany. Zajišťují přípravu pro pracovní uplatnění a po jejím absolvování i vhodné pracovní umístění. Úřad práce poskytuje pracovní rehabilitaci a vede evidenci zájemců o zaměstnání se zdravotním postižením. Dále zakládají a spravují výcviková střediska pro osoby se zdravotním postižením. (Pipeková 2006: 297)

Zaměstnavatel může od úřadu práce požadovat informace a poradenství v otázkách týkajících se zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Také může požádat o spolupráci při řešení individuálního přizpůsobování, vytváření a vyhrazování vhodných pracovních míst. Naopak zaměstnavatel má povinnost nahlásit úřadu práce a vést evidenci pracovních míst vhodných či přímo vyhrazených pro osoby se zdravotním postižením, zároveň i evidenci zaměstnanců se zdravotním postižením. Zaměstnavatel musí kooperovat s úřadem práce při zajišťování pracovní rehabilitace. Musí rozšiřovat individuální přizpůsobení míst dle svých

možností. Pokud zaměstnavatel zaměstnává více než 25 zaměstnavatelů, má povinný podíl zaměstnat osoby se zdravotním postižením, který činí 4%. Jestliže tento podíl nesplňuje, měl by tuto povinnost nahradit odebíráním výrobků od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50% lidí se zdravotním postižením, nebo by měli těmto zaměstnavatelům zadávat výrobní programy, či v neposlední řadě odebírat výrobky z chráněných dílen. V případě, že zaměstnavatel neplní žádnou z těchto podmínek, jsou mu uděleny sankce. Ta činí 2,5 násobku průměrné měsíční mzdy za každou osobu, která se musí odvádět do státního rozpočtu. (Krejčířová 2005: 11-12)

5.6 Práva osob s MR na zaměstnání

Po první světové válce byla přijata versailleská dohoda. Ta určovala podmínky míru. Její součástí bylo založení Společnosti národů a Mezinárodní organizace práce. Společnost národů v průběhu let přijala řadu deklarácí. Těmi hlavními byly Ženevská deklarace, Všeobecná deklarace lidských práv nebo Deklarace práv dítěte. Jediná mezinárodní smlouva o lidských právech, která zmiňovala zejména postižené osoby, jako nositele lidských práv byla Evropská sociální charta, která byla přijata v roce 1961. Tento dokument vycházel především z představy o tom, že postižený potřebují péči a pomoc od svých nepostižených spoluobčanů. To vyvolalo mnoho kritiky od členů hnutí postižených. Tvrdili, že tento dokument dělá z osob s mentálním postižením neschopné samostatně a nezávisle žít. V hnutí se našli ale i takové osoby, které tvrdili, že speciální potřeby postižených mají být uspokojovány pomocí veřejných služeb a jedinci s MR by neměli být nikterak vyčleňováni ze společnosti. Na konci roku 1971 byla Valným shromážděním OSN přijata deklarace práv mentálně postižených osob. (Švarcová 2006 :16-17)

Osoby s mentálním postižením mají veškerá lidská práva stejně jako lidé bez postižení. Lidská práva umožňují rozvíjet a využívat jejich možnosti a schopnosti a uspokojovat základní materiální a duchovní potřeby. (Švarcová 2006: 16)

Listina základních práv a svobod, které je součástí ústavního pořádku České Republiky uvádí, že každý člověk má právo pracovat, a tak mít prostředky na své životní potřeby. Jedná se o právo na zaměstnání a povinnost státu podporovat zaměstnanost a vytvářet pracovní místa. Uplatnění práva na zaměstnání fyzické osoby zmiňuje i zákon o zaměstnanosti, který zdůrazňuje rovné zacházení a zakazuje diskriminaci, především z důvodu pohlaví, sexuální orientace, zdravotního stavu, rasového původu, věku, národnosti, majetku, náboženství, apod. (Krejčířová 2005: 10-11)

6 ZAŘÍZENÍ PRO OSOBY S MENTÁLNÍ RETARDACÍ NA SEDLČANSKU

6.1 Mela o.p.s.

Mela je obecně prospěšná společnost s registrací poskytovatele sociálních služeb se sídlem v Konárovicích, která funguje od začátku roku 2008 a snaží se vytvořit další možnosti pro osoby s MR na cestě k samostatnosti a nezávislosti, na cestě do běžného života v přirozených podmínkách lidské společnosti mimo velké ústavy. V první řadě se zaměřují na bydlení a práci, proto provozují především chráněné bydlení a sociálně terapeutické dílny. V Sedlčanech provozuje od září 2008 sociálně terapeutickou dílnu, kterou nevyužívají pouze uživatelé ze Sedlčan, ale i z okolí. Dílnu navštěvuje pravidelně 20 uživatelů. V obci Nalžovice nabízí službu – chráněné bydlení, kde je k dispozici rodinný dům, který využívají 4 uživatelé, v Sedlčanech je k dispozici byt 3+1, ve kterém se nachází 3 klienti. (Mela, o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014])¹³

Posláním organizace Mela o.p.s. je poskytovat podporu a pomoc osobám s mentálním nebo kombinovaným postižením a s psychiatrickým onemocněním, kteří jsou znevýhodnění především v sociálním začlenění a pracovním uplatnění. Těmito nabízenými službami motivují své klienty k jednání, které jim pomohou být součástí jejich přirozeného sociálního prostředí a žít život odpovídající životu vrstevníku běžné populace. (Mela, o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014])¹⁴

Mela o.p.s. poskytuje tyto služby – chráněné bydlení, sociálně terapeutickou dílnu, odborné poradenství, denní stacionář a sociální rehabilitaci.

Chráněné bydlení je poskytováno celoročně pro osoby od 18. roku věku, s mentálním a kombinovaným postižením v Kolíně, v Sedlčanech a v Nalžovicích. Tato služba je poskytována bez ohledu na trvalé bydliště uživatele. Osoby, které neodpovídají cílové skupině, nebo osoby závislé na alkoholu, omamných látkách a osoby, které potřebují neustálou lékařskou nebo ošetrovatelskou péči nemohou být přijati. Hlavními cíli chráněného bydlení je rozvoj rozumových schopností a pracovních dovedností, zvládnutí každodenní péče o sebe samého a užívání veřejně dostupných služeb. Dále podporovat při využívání volného času a při navazování a udržování přátelských vztahů. Mela o.p.s. se snaží, aby uživatelé

---

¹³ Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/o-nas/>

¹⁴ Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/o-nas/>

veškeré cíle zvládali s co nejmenší podporou pracovníků. (Mela o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014])¹⁵

Sociálně terapeutická dílna je bezplatná ambulantní sociální služba, která je otevřená každý všední den od 8.00 do 16.00 hodin. Posláním této dílny je pomoc osobám s mentální a kombinovaným postižením při zvládnání a rozvíjení pracovních dovedností a návyků. Podpora také směřuje k samostatnému životu mezi lidmi a uplatnění se v běžném zaměstnání. Nejdůležitější náplní sociálně terapeutické dílny v Sedlčanech jsou různé činnosti zaměřené na získávání a upevňování psychomotorických a sociálních dovedností, které by měli uživatelé vést k co největší samostatnosti. Uživatelé dílny jsou dospělé osoby se zdravotním, především s mentálním postižením, kteří nebyli úspěšní při sebeuplatnění v běžném zaměstnání. Zde mohou uplatnit své dovednosti a získat i nové při pracovních činnostech a získat podporu v individuálních pracovních aktivitách. V dílně se klade důraz na podporu uživatelů při socializaci do běžné společnosti, na podporu a pomoc při zdokonalování a udržení soběstačnosti, možnost individuální seberealizace při pracovních činnostech, upevnění pracovních návyků a přípravu na běžné zaměstnání. Také je zde prostor pro vzájemnou podporu a komunikaci skupiny vrstevníků. Hlavními cíly sociálně terapeutické dílny v Sedlčanech je zajistit podmínky a podporu při osobní hygieně, pomoc při zajištění stravy, nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a činnostem vedoucích k sociálnímu začleňování. Dále podpora při vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a při zprostředkování a následném upevňování kontaktu s běžným sociálním prostředím. Největší snahou je, aby uživatelé dílny získali co největší společenské a pracovní uplatnění, proto se jednotlivé cíle týkají především sebeobsluhy, samostatnosti, pracovního uplatnění a zapojení do běžného života. Dalšími cíly tedy je, aby uživatelé získali, rozvinuli a následně si udrželi činnosti, které jim pomohou k socializaci. Jedná se především o péči o sebe svůj zevnějšek, do které spadá hygiena, oblékání nebo příprava jídla, úklid a péče o prostředí, ve kterém žijí. Nalezení a udržení si práce, dokázat samostatně cestovat a vyřizovat si osobní záležitosti na úřadech, v bance či na poště. Využívat veřejných služeb, např. kadeřnictví, knihovny, jídelny. Znat své práva a povinnosti, samostatně se rozhodovat, umět vyjadřovat své přání a sny, mluvit o tom, co se jim líbí nebo nelíbí. (Mela o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014])¹⁶

---

¹⁵ Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/poskytovane-sluzby/bydleni>

¹⁶ Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/poskytovane-sluzby/dilna>

Odborné sociální poradenství poskytuje bezpečnou, bezplatnou a kvalifikovanou podporu všem klientům při řešení jejich nepříznivé životní situace, každý všední den od 8.00 do 16.00 hodin. Mela o.p.s. poskytuje poradenství v oblasti bydlení, zaměstnání a pracovně-právních vztahů, vzdělání, lidských práv, občansko-právních vztahů a sociální problematiky, do které spadají např. sociální dávky. Odborné poradenství klade důraz především na lidskou důstojnost a respektuje jedinečnost každého člověka. Hlavním cílem je vylepšit kvalitu života klientů, a pokud to není možné, alespoň stabilizovat či zabránit zhoršování jejich situaci. Mezi další cíle patří zvýšení informovanosti o možnostech řešení problémů, zvýšení sociokulturní kompetence a podpora v sociálním začlenění. Těchto cílů dosahují pomocí informací, rad, konzultací s různými institucemi, doprovodů do institucí, vyřizování písemností, ale i emoční podporou. Tato pomoc je pro všechny osoby, které se ocitli v těžké životní situaci, jsou ohroženy sociálním vyloučením nebo již jsou sociálně vyloučeny, a mají zájem o pomoc. Lidem, kterým je služba poskytována, mají právo zůstat v anonymitě, sdělené informace zůstávají důvěrné, pracovníci dodržují práva klientů i jejich právo kdykoli i bez udání důvodů službu ukončit, respektují rozhodnutí klientů a podporují uživatele k samostatnému jednání, aby byl v budoucnu připraven na samostatné řešení svých problémů. (Mela o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014])¹⁷

6.2 Nalžovický zámek, p.s.s.

Nalžovický zámek p.s.s. se nachází v obci Nalžovice, ve Středočeském kraji, nedaleko města Sedlčany. Nalžovický zámek, který byl od roku 1986 ústavem sociální péče pro mentálně postižené dívky, je v současné době nazýván Nalžovický zámek, poskytovatel sociálních služeb a je pro dospělé muže i ženy s mentálním či kombinovaným postižením. Pobytová služba je poskytována celoročně, včetně víkendů. Uživatelům je dána podpora ve všech oblastech života a u uživatelů s těžkým postižením je zajištěna celodenní péče a pomoc včetně zdravotních a vzdělávacích aktivit. Denní program se realizuje podle individuálních plánů všech klientek, jejichž cílem je co největší možná integrace do společnosti. (Nalžovický zámek p.s.s. 2010: [online, cit. 21. 4. 2014])¹⁸

Posláním pobytové služby je zabezpečit danou péči a podporu osobám s MR, které mají sníženou soběstačnost z důvodů zdravotního postižení a prožití důstojného způsobu života s důrazem na udržení a rozvíjení vztahů s jejich rodinami, příbuznými a přáteli

---

¹⁷ Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/poskytovane-sluzby/>

¹⁸ Dostupné z WWW: <http://nalzovicky-zamek.webnode.cz/sluzby/>

s podporou vlastního rozhodování. Zařízení se snaží o integraci do společnosti pomocí skupinové nebo individuální podpory v zájmových aktivitách, rozvojem samostatnosti nebo udržováním úrovně v oblasti hygienických, pracovních a sociálních kompetencí. Uživatelé např. chodí do nedalekého krámu, kostela, navštěvují kulturní akce. Pobytová služba obsahuje celodenní stravu, pomoc při osobní hygieně či zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu s okolím, sociálně terapeutické činnosti, podporu při uplatňování práv a oprávněných zájmů.

Mezi cíle zařízení patří především individuální rozvoj zájmové činnosti, podpora ve vlastním rozhodování a při zvládání problémových situací, umožnit kontakt s obcí a společnostmi, zlepšit či udržet manuální a pohybové dovednosti klientů. Dále podporovat uživatele při získávání soběstačnosti v oblasti rozšíření znalostí a dovedností pro běžný život, také při rozvíjení či udržení soběstačnosti v sebeobsluze, především v osobní hygieně. Nabízí a pořádá individuální a skupinové zájmové činnosti v oblasti společenské, kulturní a sportovní pořádané mimo zařízení a napomáhá k vyhledávání možností pracovního uplatnění. Zařízení se dělí na zámek a podzámčí. Zámek je rozdělen na dvě oddělení a to – 1. a 2. patro. Podzámčí se dělí na 3 objekty – Chloupka, Domeček a U Rozárky. V současné době probíhá rozvojový cíl organizace, který spočívá v nácvičení bydlení uživatelů ve cvičných bytech a otevření chráněného bydlení. Kapacita Domova je pro 50 uživatelů, z toho 40 pro pobytové služby v Nalžovicích, a 10 míst v chráněném bydlení v Příčovech.

Mezi zásady, které zařízení dodržuje při poskytování služeb, patří zachování práv uživatelů, podpora vztahů mezi uživateli a jejich rodinami a blízkými, respektování potřeb a výběru volnočasových aktivit, stravy odpočinku, pracovních rehabilitačních aktivit, i partnerských vztahů. Dále zde probíhá individuální podpora na základě individuálních plánů s klíčovými pracovníky, a tak vzniká partnerství mezi uživateli a jejich klíčovými pracovníky. Péče je poskytována pouze v nezbytné míře, tzn., že vyžadované péče je v situacích, ve kterých si klient neporadí sám, úplná péče se provádí pouze v takové situaci, kdy spoluúčast uživatele není možná. (Nalžovický zámek, p.s.s. 2014: [online, cit. 21. 4. 2014])¹⁹

Důležitým projektem, který je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu České Republiky jsou sociálně terapeutické dílny. Nejpodstatnějším cílem tohoto projektu je zajištění dostupnosti vybraných sociálních služeb osobám sociálně vyloučeným na celém území Středočeského kraje. Od 1. 6. 2012 je realizován individuální projekt sociálně

---

¹⁹ Dostupné z WWW: <http://domov-nalzovice.cz/o-nas/domov-nalzovice/poslani-organizace/>

terapeutických dílen, aby prostřednictvím co nejširší škály činností měli klienti možnost seznámit se s různými pracovními možnostmi. A tímto projektem získali představu o svých schopnostech a možnostech svého případného uplatnění na trhu práce. A tak těmto osobám napomoci k plnému zapojení do ekonomického, sociálního a kulturního života, zejména umožnit jejich návrat a udržení se na trhu práce nebo pomoci při prvním vstupu na trh práce. V každé dílně pracuje odpovědný pracovník, který dohlíží, kontroluje, podporuje a zajišťuje službu návštěvníkům dílny. (Nalžovický zámek, p.s.s. 2010: [online, cit. 21. 4. 2014])²⁰

Sociálně terapeutické dílny jsou otevřené každý všední den od 7.30 do 15.30 hodin, uživatelé mají možnost vést co možná nejpodobnější život běžného občana, který chodí do práce, setkává se spolupracovníky, plní určité činnosti a uplatňuje získané znalosti. Jde především o to, aby měl uživatel ze své činnosti radost, viděl konkrétní výsledek své práce a aby to vše mohl využít v soukromém životě nebo na otevřeném trhu práce. Klienti tímto způsobem smysluplně stráví svůj volný čas a mohou prožívat plnohodnotný život, po stránce pracovní, osobní ale i společenské. Nalžovický zámek, p.s.s. poskytuje zájemcům celkem 10 dílen. Keramickou dílnu, pohybovou dílnu, tkalcovskou dílnu, textilní dílnu, zahradní dílnu, chov drobného zvířectva, aranžérskou dílnu, dílnu výroby svíček, výtvarnou dílnu a dílnu počítačové gramotnosti. (Nalžovický zámek, p.s.s. 2014: [online, cit. 21. 4. 2014])²¹

V dílnách je posilována i kompetence pracovních návyků jako je dochvilnost, schopnost sdělit svůj názor nebo umět požádat o radu. Uživatelé zde mohou využívat vlastní kreativitu. Vyrobené výrobky jsou prezentované na různých výstavách a při pořádaných akcích. (Nalžovický zámek, p.s.s. 2014: [online, cit. 21. 4. 2014])²²

6.2.1 Projekt Pekárna Na Návsí

Při mé návštěvě v Nalžovickém zámku, p.s.s. mi bylo sděleno, že se 20 uživatelů zapojí do projektu Pekárna Na Návsí. Jedná se o neziskovou organizaci Startujeme, o.p.s., která poskytuje pracovní rehabilitaci. Umožňuje klientům zácviky v pekárně, a na konci kurzu mohou klienti dostat osvědčení, které jim může pomoci v hledání zaměstnání a uplatnění se na trhu práce. Proto jsem se rozhodla, že tomuto projektu věnuju v této kapitole pozornost a upřesním některé informace dostupné z webových stránek.

---

²⁰ Dostupné z WWW: <http://nalzovicky-zamek.webnode.cz/projekt-socialne-terapeuticke-dilny/>

²¹ Dostupné z WWW: <http://domov-nalzovice.cz/poskytovane-sluzby/socialne-terapeuticke-dilny/nabidka-dilen/>

²² Dostupné z WWW: <http://domov-nalzovice.cz/poskytovane-sluzby/socialne-terapeuticke-dilny/popis-realizace/>

Etincelle, o.s. a Startujeme, o.p.s. jsou neziskové organizace, které podporují osoby s lehkým mentálním nebo kombinovaným postižením. Hlavním cílem je vytvořit pracovní příležitosti pro osoby, které jsou trvale odsouvány mimo běžnou společnost a tak ukázat, že i tito lidé mohou být prospěšný době i ostatním. Důležité je také udržet tyto projekty v dlouhodobé činnosti, jedině tak mohou tyto osoby změnit svůj život k lepšímu. Nyní provozují kavárnu Bez konce v Kladně, kavárnu Mezi Řádky a bakterii Ta Bageta v Praze, pekárnu v Jílovém u Prahy s třemi prodejny, mají 5 úklidových týmů v Kladně a v Praze, farmu, e-shop a nabízí i sociální rehabilitaci. Zaměstnávají celkem 120 osob, z toho 90 je handicapovaných. (Etincelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014])²³

Projekt Pekárny Na Návsi je orientovaný na podporu osob s mentálním postižením v rámci sociálního podnikání a vznikl v květnu roku 2011, kdy se úspěšně začalo péct pečivo. To se prodává ve dvou prodejnách i je rozváženo k zákazníkům. Jsou zde zaměstnání uživatelé z různých zařízení, ti pomáhají ostatním zaměstnancům při úklidu prostor pekárny, v obchodě i při rozvážce zboží. Osoby s mentálním postižením spolupracují se zaměstnanci na směny a jsou pod dozorem pracovního asistenta. (Etincelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014])²⁴

Tento projekt se především snaží o to, aby i osoby s handicapem mohly mít podobný život jako lidé z běžné společnosti, tak že jim nabídne možnost pracovat za normálních podmínek. Chce poukázat na to, že tito lidé mohou pracovat stejně jako kdokoliv jiný a mohou nabídnout kvalitní služby a výrobky. Jelikož nejsou zaměstnavatelé ochotni upravovat pracovní postupy a prostředí, možnostem lidem s postižením, je pro ně obtížné si zaměstnání najít, proto jsou pracovní místa v pekárně Na Návsi uzpůsobeny s ohledem na osoby s mentálním postižením. Na každého účastníka je vypracován individuální plán, který určí stávající úroveň dosažených schopností a dovedností, touto vstupní diagnostikou se vymezí pracovní pozice, o kterou by měl účastník zájem. Tento plán sestavuje psycholog ve spolupráci s pracovními asistenty a klíčovými pracovníky uživatelů pobytových služeb. Podstatnou roli u zaměstnanců s postižením hraje otázka motivace, kterou musí mít před vlastním nástupem do zaměstnání, ale i v jeho průběhu. Přípravný kurz trvá 10 týdnů, každý týden 2 lekce. Kurz se dělí na dvě části – teoretickou a praktickou. Než všichni zaměstnanci začnou chodit do vlastní práce, musí si projít tříměsíční školící kurz v praktických a sociálních dovednostech. Účastníci se zúčastní školení o zásadách slušného chování, chování k zákazníkovi, komunikaci se zákazníkem, týmové spolupráci, pracovních návycích,

---

²³ Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/uvod>

²⁴ Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/pekarna-na-navsi>

a také získají informace o tom, jak si získat a udržet pracovní místo na volném trhu práce.
(Etnicelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014])²⁵

---

²⁵ Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/pekarna-na-navsi/16-zamestnanci-pekarny>

7 TERENNÍ ŠETŘENÍ

V praktické části této bakalářské práce jsem se rozhodla udělat rozhovory s osobami s mentálním postižením, které využívají pobytovou službu, nebo navštěvují zařízení, které jsem zmínila v kapitole šest. Tyto osoby mají zkušenosti se zaměstnáním, nebo dochází do sociálně terapeutických dílen. Jako nejvhodnější volba mi přišel polostrukturovaný rozhovor. Některé otázky jsem měla připravené, na některé informace jsem se doptávala při rozhovoru. Klienty jsem nechala mi sdělit vše, co chtěli a sami uznali za důležité. Pro rozhovory jsem zvolila jednoduché otázky, aby to pro klienty bylo příjemné a nedošlo k nedorozumění. Před rozhovorem jsem jim vysvětlila všechny potřebné informace, které se toho týkaly. Vysvětlila jsem jim, že tyto rozhovory potřebuji do školy, do mé bakalářské práce, a také to, že nechám na nich, co mi budou chtít povědět, a co si nechat pro sebe. Také to, že si všechny informace, které mi sdělí, musím zapisovat, abych sesbírala co nejvíce dat a v této práci nic nevynechala. Na dotazované jsem nespěchala, aby nebyli nervózní a ponechala jim dostatek prostoru pro sebevyjádření. Po ukončení rozhovoru jsem klientům poděkovala. Dokonce někteří z nich děkovali i mě, za to, že si semnou mohli povídat. Vše probíhalo se souhlasem vedení zařízení, se kterým jsem se dohodla, že do mé práce nepoužiji osobní údaje a vše zůstane anonymní. U obou zařízení jsem se prokázala potvrzením o studiu, i podepsaným slibem, že veškeré získané materiály budou použity pouze do mé práce. Aby se dotazovaní cítili příjemně a neměli pocit, že by nás mohl někdo slyšet, probíhaly rozhovory pouze mezi čtyřmi očima. Získané odpovědi z rozhovorů jsem do bakalářské práce přepsala v autentické podobě, bez žádných úprav.

Informace o tom, jak moc jsou osoby s mentálním postižením zaměstnávány, jsem zjišťovala na Úřadu práce v Sedlčanech. Bohužel se mi nepodařilo zjistit, v jaké míře jsou zaměstnávány osoby s MR pouze na Sedlčansku, ale byly mi poskytnuty informace, které se týkají celého okresu Příbram. Proto jsem se rozhodla použít statistický údaj z jiné bakalářské práce z roku 2011, která se zabývá podobnou problematikou. Údaje získané z úřadu práce, které jsou zaměřené na celý okres Příbram, vložím do příloh.

7.1 Výzkumné šetření v Nalžovickém zámku, p.s.s.

V Nalžovickém zámku, p.s.s. jsem vedla rozhovory se čtyřmi uživatelkami, které do dubna tohoto roku využívaly pobytovou službu Nalžovického zámku, p.s.s. a v současné době žijí v chráněném bydlení v Příčovech. O uživatelce Žanetě, která je zde pod rozhovorem č. 4, jsem získala od vedení potřebné informace do případové studie, které zaměřím především na osobní, rodinnou a pracovní anamnézu. Také jsem získala individuální plán této klientky a údajný životopis očima uživatelky, které vložím do příloh této práce. Rozhodla jsem se, že u veškerých informací, které se týkají této osoby, použiji její jméno, aby čtení textu bylo srozumitelné.

7.1.1 Rozhovory s uživatelky Nalžovického zámku, p.s.s.

Rozhovor č. 1

Žena, 40 let, lehká mentální retardace.

Na začátku rozhovoru mi uživatelka Nalžovického zámku, p.s.s. sdělila, že v roce 1991 navštěvovala učiliště, obor sadař se zaměřením na květinářství. Poté přišly psychické potíže a v roce 1992 nastoupila do Nalžovického zámku, školu tedy nedodělala.

Pracovala jste někde jinde, kromě Nalžovického zámku?

„Nikdy, kromě učiliště.“

Jaká je vaše práce v Nalžovicích?

„Pracuju v kuchyni a chodím do sociálně terapeutických dílen.“

Jaká je vaše náplň práce v kuchyni?

„Myju nádobí, škrábu brambory, uklízím kuchyň.“

Líbí se vám tato práce?

„Baví mě to, líbí se mi tam. Je tam dobrý kolektiv, jsem spokojená.“

Jak často tam chodíte?

„Máme to rozdělený, máme rozpis. Jsme tři klientky, ale chodíme tam zvlášť. Když tam jdu, jsem tam celý den, jsem tam celou dobu, od 8.30 do 13.30 hodin. Jedině, když je některá z nás nemocná, nebo musí k lékaři, tak se zastoupíme.“

Co děláte v práci nejraději?

„Nejraději myju nádobí.“

Říkala jste, že chodíte do sociálně terapeutických dílen, kterou navštěvujete nejraději?

„Máme tady keramiku, svíčky, výtvarnou výchovu a počítačovou gramotnost. Zatím počítače nemáme, ale nejspíš by mě bavili. Jinak mě baví hodně svíčky, můžu si vyrobit, co mě nejvíc baví a líbí.“

Byla vám nabídnuta možnost zácviku v pekárně, co na to říkáte?

„Byla nám nabídnutá práce v pekárně Jílové u Prahy, Pekárna na návsi. Dostaneme v červnu osvědčení“

Myslíte si, že využijete tohoto zácviku a začnete pak pracovat?

„To nevím. Až bude splněno, rozhodnu se, až jak mi to půjde. Takhle dopředu nemůžu vědět, jaký to bude. Ale mám o to zájem.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Uživatelka při rozhovoru vykazovala zájem a radost ze své práce jak v kuchyni, tak i v dílně, kde ji nejvíce zaujala práce se svíčkami, na nichž může uplatnit i svoji fantazii. Tato uživatelka nikdy nepracovala na volném trhu práce, ani nemá žádné jiné zkušenosti se zaměstnáním, kromě práce v Nalžovickém zámku. S prací v kuchyni je spokojená především díky dobrému kolektivu zaměstnanců, jak sama uvádí. Naplňuje jí pocit užitečnosti a těší se na nové poznatky, především na ty počítačové. Ačkoliv klientka uvádí, že neví, jak to s prací po absolvování kurzu bude probíhat, a zda toho využije, domnívám se, že za pomoci odborníků se pokusí do projektu Pekárna na Návsi zapojit.

Rozhovor č. 2

Žena, 31 let, střední mentální retardace.

Pracovala jste někde jinde, kromě Nalžovického zámku?

„Nepracovala.“

Jaká je vaše práce v Nalžovicích?

„Uklízím na 1. patře, chodím do dílen, na keramiku, tkaní, korálkování, aranžování, šití, výtvarku. Na svíčky ne, to mě nebaví.“

Jaká je vaše náplň práce?

„Vytírám podlahu, když je uklízečka nemocná, uklízím i vestibul.“

Připravujete si náčiní k práci sama?

„Ano, připravuju si to sama.“

Líbí se vám tato práce?

„Baví mě to.“

Byla vám nabídnuta možnost zácviku v pekárně, co na to říkáte?

„Chtěla bych si vydělat peníz, ale šlo by to?“

Nedávno jste se přestěhovala do chráněného bydlení v Příčovech, líbí se vám tam?

„Líbí se mi tam moc, je to tam lepší, chodíme se tam navštěvovat, mám pokoj s další klientkou, ale rozumíme si.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Tato klientka také nemá zkušenosti s prací na volném trhu práce. Pouze se zaměstnáním v Nalžovickém zámku. V oblasti úklidu podlahových krytin vykazuje soběstačnost jak v přípravě mycích prostředků, tak samotném úkonu. Klientka je velmi temperamentní a dělá jí radost manuální činnost spojená s pohybem. V dílně je všestranná a zručná, dokáže rozlišit své záliby, a tak dělat to, co ji skutečně baví. Také je znát, že si uvědomuje hodnotu peněz, které jí motivují k pracovnímu výkonu. Proto se domnívám, že za pomoci odborníků bude i ona způsobilá k práci, po absolvování projektu Pekárna na Návsi.

Rozhovor č. 3

Žena, 28 let, lehká mentální retardace.

Pracovala jste někde jinde, kromě Nalžovického zámku?

„Ano, byla jsem v komunitním centru v Červeném újezdě před 8 lety, chodila jsem do McDonaldu do Tábora. Třídila jsem odpad, utírala stoly venku a vevnitř, nepamatuju si jak dlouho. Nelíbilo se mi tam, nelíbila se mi ta práce, moc jsem si tam s lidma nerozuměla. Taky jsem pracovala v kuchyni ve Svatém Janě, myla jsem tam nádobí, taky se mi ta práce nelíbila, skončila jsem tam.“

Jaká je vaše práce v Nalžovicích?

„Pracuju v prádelně.“

Jaká je vaše náplň práce?

„Skládám prádlo, přehazuju ručníky a prostěradla na šňuru.“

Líbí se vám tato práce?

„V prádelně se mi líbí víc než v kuchyni, jsem s lidma, který znám. Je to lepší.“

Jak často tam chodíte?

„Jsem tam každý den, kromě víkendu, jsem tam celý dopoledne.“

Nedávno jste se přestěhovala do chráněného bydlení v Příčovech, líbí se vám tam?

„Líbí se mi tam. Mám svůj pokoj.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Tato uživatelka má více zkušeností s pracovní integrací než předešlé klientky. Její špatné zkušenosti se promítají do současnosti a obavy z nezdaru ji brzdí v rozvoji. Dle mého názoru potřebuje vedení odborníků, kteří ji budou motivovat a dodávat odvalu ke zkoušení nových věcí a hledání svých zájmů i v mimopracovní náplni. V současné době je ale spokojená se zaměstnáním v Nalžovickém zámku, jak sama uvádí, pohybuje se mezi lidmi, které zná, a to je pro ni pozitivní. Jak klientka sama uvádí, líbí se jí v chráněném bydlení a má radost ze soukromí, které jí umožňuje jednolůžkový pokoj, kde může trávit svůj volný čas.

Rozhovor č. 4

Žena, 33 let, lehká mentální retardace.

Tato žena nastoupila do Nalžovického zámku v roce 2000 kvůli špatným rodinným podmínkám.

Pracovala jste někde jinde, kromě Nalžovického zámku?

„Jezdily jsme ještě s jednou klientkou do Sedlčan na učiliště. Bylo tam zahradnictví, cukrárna a restaurace.“

Jaká byla vaše náplň práce na učilišti?

„Na zahradě jsem zametala, zkoušela jsem dělat věnečky, ale to mi moc nešlo. V cukrárně jsem myla formy a pytlíky na polevu. Bylo to pomalé a zvládala jsem to v poho. V restauraci jsem myla nádobí, černé a bílé. Blbě jsem to snášela, bylo toho hodně.“

Jak jste tam jezdila?

„Jezdily jsme tam s druhou klientkou autobusem, nebo nás vozili autem.“

Jaké to tam bylo? Našla jste si tam kamarády?

„Učňové si z nás dělali srandu, mistrová je musela vždycky uklidnit. Když jsem jim řekla, že jsem postižená, některé holky to braly. Jinak jsem se s nikým nebavila. Jen nám mistrová musela povědět o bezpečnosti práce a první pomoci. Mistrová byla hodná, brala nás. Ale jinak se mi tam nelíbilo. Bylo to rychlé a nebyla jsem na to připravená. Začala jsem mít zdravotní problémy, neurotický, museli pro mě jezdit. Byla jsem nervózní. A tak jsme tam skončily.“

Jak dlouho jste tam pracovala?

„To nevím, nepamatuju si to.“ (Od zaměstnanců jsem zjistila, že 3 měsíce)

Jaká je vaše práce v Nalžovicích?

„V Nalžovicích chodím do prádelny.“

Jaká je vaše náplň práce v prádelně?

„Skládám prádlo, dávám ho do beden. Třídíme, věšíme ručníky a prostěradla. Vyndáváme z pračky. Jsme pod dohledem.“

Líbí se vám tato práce?

„Jsem spokojená, baví mě to. Člověk přijde na jiné myšlenky. Je to lepší, než v Sedlčanech, zvládám to.“

Jak často tam chodíte?

„V pondělí, ve středu a ve čtvrtek.“

Chodíte do sociálně terapeutických dílen, kterou navštěvujete nejraději?

„Chodím na korálkování a keramiku, ta mě baví nejvíc. Můžu si dělat, co chci a dám si tam v klidu kafe.“

Byla vám nabídnuta možnost zácviku v pekárně, co na to říkáte? Myslíte si, že využijete tohoto zácviku a začnete pak pracovat?

„Uvidím. Zkusím to. Podle toho jak to zvládnou. Teď to nemůžu vědět.“

Nedávno jste se přestěhovala do chráněného bydlení v Příčovech, líbí se vám tam?

„Dostaneme se do normálního života, vaříme si, staráme se o sebe, chodíme na procházky. Vše je s dozorem. Celý týden jezdíme do Nalžovic a jsem tam celé dopoledne, v půl 3 jedem na chráněné a děláme si svoje. Dívám se na televizi, je to pohodové, mám svůj pokoj. Chodíme tam do krámu, s holkama nacvičujeme cestu.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Z rozhovoru vyplívá nedostatečná přizpůsobivost uživatelky v cizím prostředí a potřebuje delší adaptační dobu na začlenění do sociálně pracovního procesu. Na uvedeném pracovišti se začaly objevovat psychické a zdravotní potíže, které vedly k ukončení pracovní a sociální činnosti. Úzkostné stavy se zmírňují ve známém prostředí. Je velmi manuálně zručná, vytváření korálkových náramků jí baví a naplňuje. Pokud jí je poskytnut dostatek času a nespěchá se na ni, dokáže být v klidu a odvádí svou práci dobře. I ona je spokojená v chráněném bydlení, ráda chodí na procházky a tím se seznamuje s prostředím, kde bydlí.

Získaný materiál ze spisu uživatelky

Žaneta má ve spisu složku problémové chování:

„Žaneta na náročné situace reaguje úzkostně, ulpívá, řeší subjektivně problematickou situaci stále dokola (dg. lehká mentální retardace, anxiousní osobnost). V minulosti opakovaně úzkostně hysterické záchvaty (i s voláním RZP). Tendence vést a poučovat méně schopné klientky, následnou kritiku Žaneta hůř snáší. Pracovníky přímé péče – klíčové pracovníky a především dobrovolníci si „přivlastňuje“, nejradši by měla jejich neustálou pozornost, někdy si ji vynutí i výmysly (vymyslela si, že ji z Nalžovic poslali na Vánoce k dobrovolníci). Vzhledem k problematické osobnosti Žanety je nutné, aby si každý pracovník v kontaktu s Žanetou vytyčil jasné hranice a nepovolil Žanetě jejich překračování (nadmíru zvýšená pozornost na úkor ostatních klientek apod.).“

Kazuistika

Žaneta pochází ze sociálně slabé rodiny. Matka závislá na alkoholu, dvakrát vdaná. Z prvního manželství dcera (nevlastní sestra Žanety), která vystudovala uměleckou školu v Praze se zaměřením na malbu. Při studiích užívala drogy, jimž později propadla. Po smrti matky, sestra Žanetu dostala do péče, ale nezvládala o Žanetu pečovat především po sociální stránce. Neplatila nájem, a z těchto příčin byly z bydliště vystěhovány. Pomocnou ruku a útočiště našla v romské rodině, která se Žanety ujala a zajistila bytové zázemí. Žaneta měla časté epileptické záchvaty, kvůli kterým byla často hospitalizována. Lékaři v nemocnici upozornili sociální úřady, které reagovali na jejich podnět a po prozkoumání a ověření tíživé situace klientky podali návrh na umístění do dětského domova. Po dovršení plnoletosti s přihlédnutím na duševní stav byla umístěna v roce 2000 do p.s.s. Nalžovický zámek u Sedlčan.

Žaneta z počátku ubytování v zařízení byla velmi plachá a úzkostná. Později se adaptovala na nové prostředí, spolubydlící a pracovnice. Zvykla si na režim v novém domově. Zapojovala se pomalu do činností, návyků hygieny a stravování. Po adaptaci v prostředí se u ní začaly projevovat hysterické stavy a poučování méně schopných klientek. S následným napomenutím zaměstnancem, docházelo k tomu, že Žaneta kritiku neunesla a vytvářela napětí mezi zaměstnanci i klienty. Na některých pracovnicích ulpívala a přivlastňovala si je, nesnesla, aby se věnovaly jiné klientce, žárlila. Proto bylo nutné Žanetě vytyčit jasné hranice a nepovolit jejich překračování, tak se zabránilo nežádoucí manipulaci. Později se pod dohledem odborníků zařadila mezi terapeutické činnosti např.: zametání listí na dvoře a v parku, úklidu na pokoji, skládání a ukládání do šatníku své oděvy. Postupně navštěvovala prádelnu. Zaměstnanci mapovali i zájmovou činnost např.: kreslení, výroba náramků z korálků, ruční práce, keramiku. Dnes si svoje zájmy určuje sama, ví, co jí těší a baví.

V rámci pozvání jiných klientů, navštěvovala jiná zařízení při společných akcích. (Plesy, diskotéky, divadlo, sportovní hry) Při jedné z těchto příležitostí se seznámila s mužem z domova pro mentálně postižené muže, se kterým se chtěla vídat častěji. Tato setkání ji byla umožněna a vozila se služebním vozem do zařízení pro muže. Po určité době toto milostné splnutí ochablo a vedlo k úzkostem doprovázeno mdloby klientky. Navštěvování bylo z těchto důvodů přerušeno.

V roce 2006 se naskytla příležitost k sociálně pracovní integraci na Učilišti v Sedlčanech. Žaneta ještě s jednou klientkou po dobu tří měsíců na učiliště dojížděla služebním vozem nebo autobusem. Pracovaly pod dohledem mistrů. Nejdříve pomáhaly u zahradnic, potom u učňů cukrářů a nakonec zastávaly pomocné práce u kuchařů v restauraci. Žaneta práci psychicky nezvládla, zvracela a opět se projevila úzkost doprovázena mdloby a pracovní činnost byla ukončena a nahrazena zaměstnáním v Nalžovickém zámku v prádelně, pod dohledem a vedením zaměstnance.

V současné době žije Žaneta v chráněném bydlení nedaleko Nalžovic, kde je velice spokojená. Má svůj pokoj. Pracovní náplň v prádelně zvládá velmi dobře, jelikož se na ní nespěchá, a Žaneta si přizpůsobí tempo, které vyhovuje jí samotné. Na pracoviště a zpět dojíždí služebním vozem s ostatními klientkami.

7.2. Výzkumné šetření v Mela, o.p.s.

V Mela, o.p.s. jsem měla možnost udělat rozhovor s pěti klienty s lehkou mentální retardací, kteří pravidelně dochází do sociálně terapeutických dílen a mají zkušenosti s prací na volném trhu práce nebo dříve pracovali na dohodu o provedení práce. Tyto rozhovory probíhaly formou otázek a odpovědí, někteří klienti se rozpovídali více a řekli mi mnoho informací. Byl vidět zájem, i to, že si rádi povídají a nemají problém cokoli říci. To je vidět na některých rozhovorech, které uvádím níže. Především rozhovor č.5 a č.9.

7.2.1 Rozhovory s uživateli Mela, o.p.s.

Rozhovor č. 5

Muž, 59 let, bydlí sám v bytě.

Pracoval jste někdy? Kde?

„Začal jsem dělat v Příbrami jako elektromechanik – opravář televizorů, táta byl u lidové kontroly, a tak je dusil a oni mě. Lidi si stěžovali na nekvalitní výrobky, oni mi to vraceli i s úrokama. V té době bylo RVHP a v rámci RVHP se vyráběli nekvalitní výrobky na půl roku, po půl roce přišli lidi, že to nechtějí, že je to nekvalitní. Ale na to jsem byl malý pán a nemohl jsem to změnit.“

Jak dlouho jste tam pracoval?

„Pracoval jsem tam pět let, měl jsem toho plný zuby, poslouchal jsem nadávky, co to je za elektronky. Ukončil jsem to, šel jsem pryč, nechtěl jsem si zničit nervy.“

Pracoval jste ještě někde jinde?

„V Sedlčanech na strojárnách, plnil jsem tam panely. Mě se tam líbilo, ale odborová organizace mě vyslala do oblastní rady, kde jsem byl členem předsednictva. Ostatní za mnou chodili s prosbami, abych jim umožnil odjet na rekreaci, ale to jsem nemohl splnit, protože na to byly předpisy. Výběrové rekreace byly pro pracovníky ne pro lemply. A to oni nechápali. Nestal jsem se populární. Byl jsem tam asi pět až sedm let, pak jsem odešel.“

Pak jsem se dostal na okresní odborovou radu, tam se mi líbilo, ale podmínka byla, že po 5-ti letech musím mít střední školu, to se mi v 35 letech nechtělo. Tak jsem odešel.

Pak jsem byl dlouho v Sedlčanech na BIOSu, jako elektromechanik, tam byly elektrické líhne – kuřata, husy. To co se líhne z vajíček. Pak začala revoluce, tak jsem odešel pryč. Všichni mě dusili.

Pak jsem začal v Sedlčanech chodit do pekárny. Tam záleželo na tom, jak kvalitní byla mouka, kolik měla lepku. Buď byly housky malé, nebo velký, podle lepku. Pan vedoucí to nechtěl pochopit, snažil se ušetřit a neřešil, že je to nekvalitní mouka. Nevím, byl jsem tam asi 7 let, ale ty nervy.“

Co jste dělal potom?

„Tak jsem ukončil svůj proces celkově. Mám invalidní důchod, do dnešního dne jsem nedostal ani korunu.“

Jste vyučený?

„Mám vystudované učiliště. Scházely mi 2 roky k maturitě.“

Kdo vám sháněl práci?

„Práci jsem si sháněl sám, pracák mi nepomohl, jen evidovali, jestli jsem se přišel ohlásit. Nepomohli mi v ničem.“

Kde se vám nejvíce líbilo?

„Nikde, protože za komunistů jsem byl komunista a dělal jsem mezi nestraníky a to přinášelo do mé práce negativa. Můj život nestál za nic“

Jak dlouho chodíte do Mely? Co tu děláte?

„ Do Mely chodím asi půl roku. Chodím do dílen a je mi jedno co dělám, jsem zvyklý dělat všechno. Chodím sem každý den. S nikým se tu nebavím, nemá to cenu, nepochopí můj život, nepochopili dobu, tak ani mě.“

(Po ukončení rozhovoru za mnou tento pán opět přišel a řekl mi, že ještě na něco zapomněl a rád by mi to sdělil.)

„Po těchto všech peripetiích, které jsem prožil v tomto státě, jsem si vždycky po práci zašel na jedno pivo. Chodil jsem z práce v půl 2 v noci a usínal jsem kolem 5 – 6 hodiny ráno. Přes den jsem spal a v noci jsem dělal. Lidi ze mě dělali alkoholika, ale já si dával jen jedno pivo. Nejhorší je, že mám byt otočený na východ a sluníčko mě vzbouzelo. Když jsem pracoval v pekárně, měl jsem problémy se spaním. Proto jsem na to pivo chodil. Pak se mi líp spalo. Po pivu jsem spal i 7 hodin, ale bez piva 2-3 hodiny. Kdo to neprožil, ten to nepochopí. Poslali mě do protialkoholové léčebny, ale já chodil na jedno, abych se vyspal. Teď beru prášky na spaní, a nemám potřebu dát si pivo, spím dobře. Říkám vám to proto, aby jste věděla, důsledky některé práce.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Rozhovor s tímto pánem se mi dělal velmi dobře. Byl otevřený a rozpovídal se. Měla jsem pocit, že je rád, že se někomu může svěřit a po letech se vypovídat. Jak sám uvedl, v Mele se s nikým nebaví z důvodu nepochopení jeho prožitého života. Překvapilo mě, že se po ukončení rozhovoru vrátil a sdělil mi ještě informace, které se týkaly jeho života. Z informací, které mi poskytl, vyplívá, že má mnoho zkušeností se zaměstnáním na volném trhu práce. Bohužel jsou převážně negativní, podle něho z důvodu doby, ostatních zaměstnanců i vedoucích. Pokud bych se měla vyjádřit k jeho pracovní činnosti, musím uvést svůj pohled na jeho vykonávané funkce v odborové radě, které mi vzhledem k jeho mentálnímu stavu neodpovídají. Z jeho vyprávění o zaměstnání v odborové radě mám takový dojem, že tento pán události zkresluje a domýšlí si je nebo se ztotožňuje se svým otcem, o kterém se v rozhovoru také zmiňoval. Můj osobní názor je takový, že tyto funkce zastával jeho otec, který např. vyprávěl své zážitky a názory z práce doma a tento respondent se vžil do otcovy role.

Rozhovor č. 6

Muž, 28 let, žije s rodinou na vesnici.

Pracoval jste někdy? Kde? Jak dlouho?

„Chodil jsem na brigádu – Ovoce a zelenina v Příbrami, dneska to už neexistuje. Prodával jsem tam a doplňoval zboží. Chodil jsem tam přes prázdniny.“

Líbilo se vám tam? Jací byli zákazníci?

„Bavilo mě to, bylo to dobrý. Zákazníci dobrý, docela to šlo.“

Pracoval jste ještě někde?

„Chvilí jsem dělal brigádu i v Hypernově v Příbrami, asi tři týdny. Měl jsem to taky na smlouvu, ale nevyhovovalo mi spojení. Večer na mě musel čekat a jezdit pro mě táta. Domů mi jezdil autobus už ve čtvrt na sedm a to jsem nestíhal.“

Jste vyučený?

„Jsem vyučený jako prodavač smíšeného zboží. Nástavba mi nevyšla.“

Brigádu jste si sehnal sám?

„Já jsem tam chodil na praxi, když jsem byl ve škole. Pak jsme se tam došli s rodičema zeptat a oni mě vzali.“

Jak dlouho chodíte do mely? Co tu děláte?

„Do Mely chodím od listopadu roku 2011, byl jsem asi čtyři a půl měsíce v Bohnicích, a když jsem se vrátil, rodiče mi řekli, že budu chodit sem. Na smlouvu jsem tady od března letošního roku. Luxuju, uklízím, maluju obrázky, plním krabičky, luxuju auta, jezdím dělat ven, dělám dřevo i pomáhám. V dílnách dělám krabičky nebo klubíčka. Nejvíc mě baví luxování auta, malování – vybarvuju obrázky.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Tento mladý muž byl zpočátku nervózní, protože si myslel, že se budu ptát na jeho osobní život a detailně ho zpovídat. Když jsem mu vysvětlila, že jde pouze o otázky zaměřené na práci, kterou v životě vykonával, uvolnil se a začal sám povídat. Dozvěděla jsem se, že je vyučený v oboru prodavač smíšeného zboží a má zkušenosti z obchodu se zeleninou a ovocem. Práce se mu líbila a byl spokojený, se zákazníky také neměl problém. V současné době je zaměstnaný v Mele, kde vykonává úklidovou práci. Ta ho velice baví, nejraději luxuje auto, také mi sdělil, že rád maluje.

Rozhovor č. 7

Žena, 27 let, bydlí v chráněném bydlení v Nalžovicích.

Pracovala jste někde jinde než v Mele?

„S dědou jsme chodili do Nedrahovic sbírat třešně a jahody k příbuzným, ale za peníze. Taký jsem chtěla jít pracovat do Mlíkárny v Sedlčanech, ale nezvali mě. V 15-ti letech jsem byla v léčebně, jsem tam furt, tak jsem nemohla makat.“

Ted' chodíte do Mely, co tu děláte a jak jste tu dlouho?

„Do Mely chodím od roku 2010, už jsem tu 4 roky. Děda se o to zajímal, tak mi to tu s tetou zařídili. Vytírám tu bezbariérový záchod, chodím do dílen, tam šiju, pletu, co mi dají za práci. Dělán ruční práce. Chodím sem na smlouvu, dostávám tu peníze plus důchod. Líbí se mi tu.“

Jste vyučená?

„Chodila jsem do Sedlčan na zemědělkou. Zahradnice na dva roky.“

Jak se vám bydlí v chráněném bydlení?

„Mám tam problémy s ostatními kientkama. Ale mám kluka v Praze, známe se už asi od 19 let, ale píšeme si na Facebooku pár měsíců a chodíme spolu asi tři týdny. Chtěla bych bydlet s ním. Bydlí v bytě s rodičema. Chvilku by jsme bydleli u nich, a pak by jsme si našli práci a svoje bydlení. On teď bude pracovat v Albertu.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Z rozhovoru s touto ženou mám takový pocit, že by ráda chodila pracovat, ale kvůli častým pobytům v Dobřanech nemůže. Její duševní stav jí to neumožňuje a tak využívá alespoň společné chvíle strávené se svým dědečkem, se kterým může vykonávat takovou práci, kterou zvládne. V současné době je zaměstnána v Mele, v oblasti úklidu, která jí vyhovuje. Co se týče chráněného bydlení, není tato uživatelka spokojená. Nerozumí si s ostatními uživatelkami, proto by se chtěla osamostatnit. Ačkoliv si uvědomuje povinnosti spojené se samostatným bydlením s přítelem, nemyslím si, že je to správná volba. Sama uživatelka mi mimo rozhovor sdělila, že je problémová a v nedávné době za přítelem utekla. Nikomu to neoznámila, v telefonu se jí vybila baterka a musela jí hledat policie ČR, která ji následně našla a přivezla zpět do chráněného bydlení.

Rozhovor č. 8

Žena, 32let, bydlí na vesnici s otcem.

Pracovala jste někde jinde než v Mele? Jak dlouho jste tam byla a kdo vám práci našel?

Líbilo se vám tam?

„Pracovala jsem v Doublovičkách, v Sedlci a v Mele. V Doublovičkách jsem natírala prkna ve firmě, asi měsíc. Líbilo se mi tam. Práci jsem si našla sama, zeptala jsem se a vzali mě. V Sedlci jsem dělala uklízečku, tam jsem byla nejdřív. Až pak v Doublovičkách. Nepamatuju si jak dlouho. Taky se mi tam líbilo, byly tam ještě jiný ženský, byly hodný, rozuměla jsem si s nima.“

Jak dlouho jste v Mele a co tu děláte?

„Jsem tu od začátku letošního roku, s tátou jsme si to našli. Vařím tu pro ostatní obědy, šiju na mašině, pletu, meu okna, jezdíme uklízet i do Chramost. Nejraději vařím, baví mě to.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Tento rozhovor byl nejobtížnější, jelikož klientce bylo špatně rozumět a byla vidět z její strany nervozita. Zdálo se mi, že má potíže navázat s novou osobou kontakt, a nemá zájem si se mnou moc povídat, proto jsem se rozhodla nezacházet s otázkami moc dopodrobna. Dozvěděla jsem se, že tato klientka docházela do dvou zaměstnání, ale nepodařilo se mi zjistit, proč ze zaměstnání odešla. Na mou otázku mi nedokázala odpovědět. Když jsem s touto ženou mluvila, připravovala pro ostatní uživatele oběd. Bylo vidět, že jí vaření skutečně baví a naplňuje.

Rozhovor č. 9

Žena, 44 let, žije v rodinném domě na vesnici s rodinou- tchán s tchýní, manžel a tři děti.

Jste vyučená?

„Jsem vyučená. Mam zdravotnické učiliště v Benešově, udělala jsem závěrečné zkoušky.“

Pracovala jste někdy? Jak se vám tam líbilo?

„Ano pracovala jsem. V důchod'áku, chvilku, než jsem otěhotněla. Pracovala jsem v důchod'áku hned po škole. Nejdřív jsem tam byla na praxi, pak jsem tam nastoupila do zaměstnání. Pracovala jsem tam jako sestřička, chodila jsem i noční služby, koupali jsme lidi, oblíkali jsme je, uklízeli jsme, stříhali jsme nehty po koupeli, měřila jsem i tlak a poslouchala srdíčko tonometrem a fonendoskopem. Pak jsem otěhotněla a nevrátila jsem se, měla jsem rizikové těhotenství, protože o první dítě jsem přišla a pak otěhotněla moc brzo. Ale narodil se v pořádku, jen měl šelest na srdci. Líbilo se mi tam, kdybych měla šanci se tam vrátit, tak se tam vrátím, ale měla jsem děti, musela jsem se o ně starat. Měla jsem zájem, vzala jsem, co bylo, nikdy jsem si nevybírala.“

Kolik máte dětí? Narodily se brzy po sobě?

„Mám tři kluky, narodili se v roce 1991, 1992 a 1993. Jsou z nich chytří chlapi.“

Jak to bylo s prací dál?

„Když bylo nejmladšímu čtyři roky, šla jsem si shánět práci, z městského úřadu mě poslali na měsíc na brigádu do firmy Mitra. Chodila jsem tam i v neděli a vyráběla jsem umělé květiny. Pak jsem šla zase na úřad práce. Potom jsem se dostala na brigádu zase do důchod'áku, ale v Sedlčanech. Tam jsem dělala uklízečku, po roce mi dali smlouvu na pracovní úvazek, ale nevím, jak dlouho jsem tam byla. Protože jsem dlouho marodila, tak se mnou ukončili spolupráci. Pak už mě tam asi nepotřebovali, nevím. Pak jsem šla zase na úřad práce. Jednou jsem potkala známou, která mi nabídla práci – roznášení novin. Ona chtěla skončit a potřebovala za sebe náhradu. Bylo to rychlé, jeden den mi to řekla a druhý den jsem šla do práce. Děti měly prázdniny a byly doma samy. To jsem dělala 5 a půl roku, od pondělí do soboty. Práce mě bavila, naučila jsem se být samostatná, když nastal problém, vyřešila jsem si ho sama, byla to zodpovědnost. Jednou se tam někomu ztratily noviny, tak se to řešilo, pak jsem to do schránek víc zandávala.“

Našla jste si tam kamarády? Jaký byl váš šéf?

„Potkala jsem tam známou z pošty, chodily jsme pak spolu roznášet, navázaly jsme kontakt, byla moc hodná, ale byl z toho problém. Nákej chytřej zavolal na poštu, že už to ta moje kamarádka nezvládá a já jí pomáhám. Bavilo mě to, byla sranda, zažily jsme spolu hodně

srandy, pomáhaly jsme si, a když jsem měla letáky, tak jsem šla s ní. Na to ráda vzpomínám, dalo mi to poznání, jaký jsou lidi ještě hodný na světě. Já moc kamarádů nemám, nevyhledávám je, ale s ní se ještě i teď scházíme. Pán, pod kterým jsem dělala, byl moc hodný.“

Dělala jste pak ještě nějakou práci?

„Nevím, co mě to napadlo, ale šla jsem se zeptat na práci do N-art, tam jsem dělala uklízečku, 8 hodin denně. Pak jsem začala dělat i výrobu. Takže jsem uklízela i dělala výrobky. Po roce si mě pan šéf zavolal, že mě potřebuje v Příbrami a že tam nastoupím. Jezdila jsem tam s kamarádkou autem. Byla jsem holka pro všechno v tý práci. Měsíc před tím, než jsem odešla, tak jsem dělala jen výrobu. Byli se mnou prý spokojený, když jsem odcházela, dostala jsem od nich dost dárků. Mně se nechtělo odejít, měla jsem tam kamarády, byla jsem tam zvyklá. Byla jsem tam asi 10 až 11 měsíců. Dlouho jsem marodila, bolely mě žíly a tenkrát se mi něco stalo s pamětí, v lednu si mysleli, že jsem se zbláznila, šéfová mě jednou vezla i na neurologii. Pan šéf byl hrozně hodnej, nikdy jsem v práci neřekla ne. Udělala jsem vše, co bylo v mých silách, přes úklid.“

Jak dlouho jste v Mele a jak jste se o ní dozvěděla? Co tu děláte? Líbí se vám tu?

„Jsem tu tři roky. Od roku 2011, přes tchýni. Jsem tu na smlouvu přes úklid. Teď chodím i nakupovat jídlo, podle toho co se vaří, nebo na poštu něco vyřizovat, poslat. V dílně uklidím, když je potřeba a pak si jdu plést, vyrábím šály, nákrčníky, čepice i kočičky. Líbí se mi tu, jsem spokojená, když se jezdilo plejt na zahradu, jezdila jsem taky, i jsem dvakrát čistila auto.“

Mé vyhodnocení rozhovoru

Tento rozhovor se mi dělal nejlépe. Pani se mi hodně rozpovídala, nevadilo jí, si se mnou povídat, zacházela do detailů a mluvila i o své rodině. Byla příjemná a milá. Zdálo se mi, že se snaží povědět mi opravdu všechno a na nic nezapomenout. Tato uživatelka má hodně zkušeností se zaměstnáním na volném trhu práce, i s jednáním úřadu práce. Na rozdíl od uživatele č. 5 má pozitivní zkušenosti s prací i s úřadem práce. Ve všech zaměstnání se jí líbilo a práce ji bavila. Snažila se hledat si práci sama, vždy všem vyjít vstříc a práci dělat poctivě. Našla si kamarádku, se kterou se schází do teď a s vedoucími také neměla problémy. V současné době je zaměstnaná v Mele, kde se jí také líbí. Hlavně proto, že po splnění práci může vykonávat to, co jí baví. A to především pletení.

7.3 Statistický údaj z úřadu práce

Dle informací získaných na Úřadu práce Příbram bylo k 25. 2. 2011 na Příbramsku 3860 evidovaných uchazečů o zaměstnání, z nichž bylo 486 osob se zdravotním postižením, tj. 12,59%. Z toho na Sedlčansku bylo v tutéž dobu evidováno 1125 uchazečů o zaměstnání, z čehož osob se zdravotním postižením bylo 114, tj. 10,14%.²⁶

7.4 Mé vyhodnocení všech získaných rozhovorů

Z rozhovorů, které jsem získala, je patrné, že respondenti mají zkušenost se zaměstnáním na volném trhu práce, nebo alespoň v zařízení, ve kterém žijí, a v neposlední řadě navštěvují sociálně terapeutické dílny.

V Nalžovickém zámku, p.s.s., ve kterém jsem měla možnost provést rozhovor se čtyřmi uživatelkami, jsem se dozvěděla, že dvě respondentky mají zkušenost s prací na volném trhu práce. Obě dvě vypověděly, že měly v práci problémy, které vedly k ukončení pracovní činnosti. Hlavní důvodem bylo to, že uživatelky nevládaly tempo práce, které působilo na celý jejich organismus, především pak na psychiku. Obě dvě, se setkaly s posměchem a nepochopením jejich osoby. Klientce, která pracovala na učilišti, se posmívali učňové, ale pochopení pro ni měla mistrová. Zatímco druhá klientka se v McDonaldu setkala s urážkami od kolegů, i zákazníků. V současné době obě uživatelky pracují v Nalžovickém zámku, p.s.s., kde jsou spokojené. Práce je uzpůsobena tak, aby ji zvládaly. To platí i pro zbylé dvě respondentky, které jsou v zámku, také zaměstnány. Všechny vypověděly, že se jim jejich momentální práce líbí, protože jsou v kolektivu, který dobře znají. Navštěvují i sociálně terapeutické dílny, ve kterých mohou rozvíjet svou fantazii, motoriku a tvořit to, co samy chtějí. Zároveň se tam učí i návykům, které jsou pro život důležité. Třem klientkám byla nabídnuta možnost, zapojit se do Projektu Pekárna na Návsi. Myslím si, že je to skvělá příležitost zažít nové zkušenosti a přiučit se pracovním návykům. Je tu velká šance, že by se mohly po ukončení kurzu prosadit na volném trhu práce.

V Mele, o.p.s. jsem měla možnost promluvit si s pěti uživateli. Z toho čtyři uživatelé mají zkušenost se zaměstnáním na volném trhu práce. Jen jeden z respondentů nebyl se svou vykonávanou prací spokojený. Údajně se setkal s nadávkami, stížnostmi, podvody, nepochopením. Ze strany kolegů, ale i od vedení podniku. Ostatní respondenti byli spokojeni ve své práci. Většinou si práci hledali sami, nebo s pomocí rodičů. V současné době není

---

²⁶ KODETOVÁ, H. *Zaměstnávání osob s mentální retardací, role úřadu práce a dalších poradenských pracovišť*. Praha, 2011, 52 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

nikdo z nich zaměstnaný na volném trhu práce. Všichni respondenti jsou zaměstnáni v Mela, o.p.s., kde jim práce vyhovuje a baví je, a zároveň využívají sociálně terapeutických dílen, ve kterých se mohou rozvíjet a dělat to, co je uspokojuje.

Ze všech dotazovaných devíti uživatelů, má zkušenost se zaměstnáním na volném trhu práce šest respondentů. V současné době ale nikdo nepracuje na volném trhu práce, všichni respondenti jsou zaměstnáváni v zařízení, ve kterém žijí, nebo do kterého dochází. Ačkoliv v průběhu života aktivně někteří uživatelé vyhledávali zaměstnání, v současné době nikoliv. Nezajímají se o nabídky práce, ani je nevyhledávají. V Nalžovicích vyhledali Projekt na Návsi zaměstnanci. Další můj předpoklad byl, že uživatelé mají převážně pozitivní zkušenosti. Pokud se zaměřím pouze na volný trh práce, dochází ke shodě. Tři klienti mají pozitivní zkušenost, tři negativní zkušenost. Pokud se ale budu soustředit na současné zaměstnání v zařízeních, je spokojenost stoprocentní. Všem uživatelům se v současném zaměstnání líbí. Výsledné šetření pomocí rozhovorů potvrdilo mé předpoklady.

ZÁVĚR

Snahou této práce bylo zmapovat uplatnění osob s mentální retardací na trhu práce na Sedlčansku. Pozornost jsem věnovala zvláště uživatelům Nalžovického zámku, p.s.s. a uživatelům Mela, o.p.s. Na základě výše uvedeného terénního šetření lze konstatovat, že uživatelé, se kterými jsem vedla rozhovor, mají zkušenost s prací. Za pomoci rozhovoru jsem v předchozí kapitole nastínila současné možnosti a uplatnění osob s MR na trhu práce.

Jelikož jsem se zaměřila na osoby s MR, které žijí v ústavním zařízení, chráněném bydlení nebo využívají službu chráněných dílen, přišlo mi důležité se o této péči zmínit v teoretické části. Stejně tak důležité jsem brala seznámení se, se zařízením, které poskytují službu respondentům. V části terénního šetření jsem použila rozhovory, které jsem vedla s osobami s MR, které mají zkušenosti s prací. Domnívám se, že individualita každého respondenta přinesla do mé práce zajímavé poznatky. Bohužel se mi nepodařilo zmapovat přesné údaje z úřadu práce, které se týkají Sedlčanského kraje. To hodnotím jako největší slabinu mé bakalářské práce.

Informace vyplývající z terénního šetření potvrdily mé předpoklady. Žádný z dotazovaných v současné době nepracuje na volném trhu práce. Práci aktivně nevyhledávají. Co se týče vyhodnocení třetího předpokladu, rozdělila jsem ho na práci na volném trhu práce a na současnou pracovní pozici v institucích, ve kterých jsou zaměstnáni. Tři respondenti se setkali s negativním přístupem v zaměstnání na volném trhu práce a naopak další tři respondenti s pozitivním přístupem. V současném zaměstnání jsou ale všichni respondenti spokojeni.

Jelikož mám předchozí zkušenosti s uživatelkami Nalžovického zámku, p.s.s. rozhovory nám nedělaly žádné problémy a klientky byly sdílné. Překvapující pro mě bylo to, že i uživatelé z Mela, o.p.s. ke mně byli ve všech ohledech otevření a vstřícní. Dokázali se mnou mluvit o svých pocitech, zkušenostech i projevíli emoce, ačkoliv mě nikdy před tím neviděli a byla jsem pro ně naprosto cizí osoba. Jejich otevřenost byla naprosto upřímná, neměli problémy povídat si o svých pozitivních, ale i o svých negativních zážitcích. Je zarážející a smutné, že i v dnešní době dochází k nepochopení, odmítání a v některých případech i zesměšňování, ze strany veřejnosti k osobám s MR.

Domnívám se, že osoby s MR nemají vůbec jednoduché se začlenit do společnosti a najít si vhodné pracovní místo na volném trhu práce. Proto vznik chráněných dílen, sociálně

terapeutických dílen a možnost zaměstnání v zařízeních sociální péče beru jako obrovský úspěch a krok vpřed pro lepší uplatnění na trhu práce a integraci pro osoby s MR. Věřím, že v budoucnosti se tato situace zlepší a přibude zaměstnaných osob s MR.

Použitá literatura:

- 1) ČÁP, J., ROZSYPALOVÁ, M. a ČECHOVÁ, V. *Psychologie: obecná psychologie pro střední školy*. 4. vyd. Praha: H&H, 2002, 206 s. ISBN 80-731-9015-X.
- 2) ČERNÁ, M. et al. *Česká psychopedie*. Speciální pedagogika osob s mentálním postižením. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2008, 222 s. ISBN 978-80-246-1565-3.
- 3) HÁJKOVÁ, V. *Integrativní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2005, 123 s. ISBN 80-86856-05-4.
- 4) HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3.aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002, 714 s. ISBN 80-7179-681-6.
- 5) HOLMAN, R. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 424 s. ISBN 80-7179-764-2
- 6) JANOUŠKOVÁ, K. *Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách*: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, 2007, 351 s. ISBN 978-807-3682-293.
- 7) KODETOVÁ, H. *Zaměstnávání osob s mentální retardací, role úřadu práce a dalších poradenských pracovišť*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- 8) KREJČÍŘOVÁ, O. et al. *Problematika zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*. 1. vyd. Praha: Rytmus, 2005, 87 s. ISBN 80-903598-1-7.
- 9) MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 2., rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: SLON, 1999, 159 s. ISBN 80-858-5076-1.
- 10) MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-736-7002-X.
- 11) PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
- 12) PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.
- 13) ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 3.vyd. Praha: Portál, 2006, 198 s. ISBN 80-7367-060-7.
- 14) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3., rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004, 872 s. ISBN 80-7178-802-3

Elektronické zdroje:

- 1) Slovník cizích slov 2014: [online, cit. 4. 6. 2014]. Intence. Dostupné z WWW: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/intence>
- 2) Mela, o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014]. O nás. Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/o-nas/>
- 3) Mela, o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014]. O nás. Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/o-nas/>
- 4) Mela, o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014]. Poskytované služby. Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/poskytovane-sluzby/bydleni>
- 5) Mela, o.p.s. 2013: [online, cit. 21. 4. 2014]. Sociálně terapeutická dílna v Sedlčanech. Dostupné z WWW: <http://www.melaops.cz/poskytovane-sluzby/dilna>
- 6) Nalžovický zámek p.s.s. 2010: [online, cit. 21. 4. 2014]. Služby. Dostupné z WWW: <http://nalzovicky-zamek.webnode.cz/sluzby/>
- 7) Nalžovický zámek p.s.s. 2014: [online, cit. 21. 4. 2014]. Poslání organizace. Dostupné z WWW: <http://domov-nalzovice.cz/o-nas/domov-nalzovice/poslani-organizace/>
- 8) Nalžovický zámek p.s.s. 2010: [online, cit. 21. 4. 2014]. Projekt. Dostupné z WWW: <http://nalzovicky-zamek.webnode.cz/projekt-socialne-terapeuticke-dilny/>
- 9) Nalžovický zámek p.s.s. 2014: [online, cit. 21. 4. 2014]. Nabídka dílen. Dostupné z WWW: <http://domov-nalzovice.cz/poskytovane-sluzby/socialne-terapeuticke-dilny/nabidka-dilen/>
- 10) Nalžovický zámek p.s.s. 2014: [online, cit. 21. 4. 2014]. Popis realizace. Dostupné z WWW: <http://domov-nalzovice.cz/poskytovane-sluzby/socialne-terapeuticke-dilny/popis-realizace/>
- 11) Etnicelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014]. Úvod. Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/uvod>
- 12) Etnicelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014] Pekárna na návsi. Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/pekarna-na-navsi>
- 13) Etnicelle o.s. 2012: [online, cit. 21. 4. 2014] Zaměstnanci pekárny. Dostupné z WWW: <http://www.etincelle.cz/index.php/pekarna-na-navsi/16-zamestnanci-pekarny>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Individuální plán Žanety, uživatelky Nalžovického zámku, p.s.s.

Příloha č. 2 – Vyprávění o svém životě, očima Žanety

Příloha č. 3 – Tabulka - Statistické údaje z úřadu práce - Struktura OZP uchazečů o zaměstnání ke dni 31. 3. 2014

Příloha č. 1 – Individuální plán Žanety, uživatelky Nažovického zámku, p.s.s.

 Nažovický zámek, p.s.s.
 Nažovice 14
 Nažovický zámek, 262 93 Nažovice
 poskytovatel sociálních služeb IČO: 42727243

INDIVIDUÁLNÍ PLÁN

ŽANETA

Datum narození: [redacted]
 Nástup k pobytu: 14.1.2000

Středisko: Nažovický zámek
 Oddělení: chráněné bydlení
 Pokoj: jednolůžkový

Klíčový pracovník: [redacted] Zdeněk, Mgr. (CHB)

Přání a potřeby klienta:

Žaneta si přeje naučit se vyšívat /stonkově/

Zdroje a metody zjištění: rozhovor s klientem

Osobní cíl klienta a klíčového pracovníka:

Žaneta chce stonkově vyšívat ubrus

Klientovy zdroje:

Sama si navleče jehlu ,připraví si potřebné pomůcky.

Navleče si sama jehlu a připraví pomůcky

Kroky k naplnění osobního cíle	Četnost / termín	Osoby
Žanetě zakoupíme látku na ubrus a bavlnky. Nakreslíme předlohu na látku. Bez předlohy by vyšívat nevládla. Vybereme vyšívací bavlnky /barvy/	ze začátku chce vyšívat každý den	Žaneta [redacted] klíč. pracovníce Zdeňka [redacted] Jana [redacted]

Sestavil: [redacted] Štěpánka, DiS., dne 27.6.2013

Záznamy o realizaci osobního cíle:

Datum	Záznam o realizaci osobního cíle	Pracovník
30.8.2013	30.8. - Během měsíce srpna Žaneta vyšívala pouze dvakrát a vyšívat už nechce.	[redacted] Zdeňka
30.8.2013	26.7. - Vyšívání se musí Žanetě připomínat. Ubrus ještě nemá vyšítý. Když ,ale vyšívá je pečlivá.	[redacted] Zdeňka
30.8.2013	27.6. - Žaneta vyšívá občas, stehy má pravidelné. Na vyšívání si našla i chvíli na rekreaci. CHce být stále chválená.	[redacted] Zdeňka
1.8.2013	31.5. Žaneta vyšívání zvládá, občas potřebuje pomoc při kombinaci barev bavlnky Z pochvaly má radost.	[redacted] Zdeňka
27.6.2013	28.4.2013 Žaneta vyšívá předkreslený vzor. Vybrala si různé barvy bavlnek. Ve volných chvílích vyšívá. Již dříve vyšívala a nyní si to obnovuje. Žaneta vyšívá předkreslený malý ubrus obdélníkového tvaru.	[redacted] Zdeňka
27.6.2013	28.3.2013 Žaneta si vybrala barvy bavlnek a ve volných chvílích vyšívá. Již v minulosti vyšívala a tak si to po krátké ukázce obnovila.	[redacted] Zdeňka

Přání a potřeby klienta:

Žaneta by si přála naučit se alespoň trochu ovládat počítač (zapnout, vyhledat si např. korálkování, háčkování, ..., vypnout), aby si mohla prohlížet návody, vzory, atd.

Zdroje a metody zjištění: rozhovor s klientkou

Osobní cíl klienta a klíčového pracovníka:

umět si zapnout počítač a vyhledat si potřebné

Klientovy zdroje:

umí si přečíst předem napsaný návod

Kroky k naplnění osobního cíle	Četnost / termín	Osoby
Podrobně jsem vypracovala návod bod po bodu jak zapneme a po skončení prohlížení v počítači opět počítač vypneme.	Na přání Žanety pouze při mé službě	Žaneta [redacted], klíč.prac.Z. [redacted]
vypracujeme postup jak zpřístupníme počítač a jak budeme dále pracovat	vždy při mé službě	Žaneta [redacted], klíč.prac. Z [redacted]

Sestavil: [redacted] Zdeňka, dne 17.2.2014

Záznamy o realizaci osobního cíle:

Datum	Záznam o realizaci osobního cíle	Pracovník
22.4.2014	Vzhledem odchodu na CHB do Příčovic tento cíl bude ukončen. Dojde také ke změně klíčového pracovníka. Bude jím pan Zdeněk [redacted]. Žaneta se naučila ovládat počítač. Umí ho zapnout, vypnout a vyhledat si např. korálkování, háčkování, drhání... Ráda si prohlíží návody, vzory, atd.	[redacted] Zdeňka
8.4.2014	O víkendu 6.4.2014 si Žaneta sama hledala na internetu jen se slovní pomocí K.H. [redacted]. Pracovala dobře.	[redacted] Zdeňka
7.3.2014	Žaneta si otevře počítač se slovní pomocí, napíše si co chce hledat a potom se už sama orientuje-umí si najít co potřebuje. Dnes hledala drhání, které jsme potom vyzkoušely. Měla radost.	[redacted] Zdeňka
20.2.2014	Žaneta vše zvládá za pomoci slovního vedení. Dnes jsme hledaly společně návody na korálkování. Z nalezeného měla radost.	[redacted] Zdeňka
17.2.2014	Podle mého písemného návodu a slovního vedení Žaneta sama otevřela počítač a našla si stránku s návody na háčkování. Sama si ji prohlížela. Měla z toho radost.	[redacted] Zdeňka

Přání a potřeby klienta:

Klientka si přeje žít v chráněném bydlení. Chtěla by zkusit žít s menší podporou asistenta v menší komunitě klientů a zapojovat se do života v obci.

Zdroje a metody zjištění: rozhovor s klientkou

Osobní cíl klienta a klíčového pracovníka:

Žít v chráněném bydlení

Klientovy zdroje:

Zvládá sebeobsluhu

Kroky k naplnění osobního cíle	Četnost / termín	Osoby
Předběžná informativní schůzka a návštěva vytypovaného domu chráněného bydlení	1x za 14 dní	Klíčová pracovníce a pracovníce ve službě

Sestavil: [redacted] Zdeňka, dne 27.12.2013

Záznamy o realizaci osobního cíle:

Datum	Záznam o realizaci osobního cíle	Pracovník
22.4.2014	Vzhledem odchodu na CHB do Příčovic tento cíl bude ukončen. Dojde také ke změně klíčového pracovníka. Bude jím pan Zdeněk [redacted]. Žaneta zvládá samostatně třídění prádla, zapnutí pračky a žehlení prádla. Sama umí používat varnou konvici a mikrovlnou troubu. Zvládá všechny domácí práce-myjí okna, utírání prachu, vytírání... Při úklidu je ale nutná kontrola. Někdy se do všech běžných prací zapojuje samostatně, ale někdy se jí musí neustále připomínat. Menší vaření zvládá se slovní pomocí. Z pochvaly má Žaneta vždy velkou radost.	[redacted] Zdeňka
28.3.2014	5.3.2014 se Žaneta zúčastnila informativní schůzky ohledně CHB a 19.3.2014 se byla podívat na nový domeček CHB v Příčovech-přijela nadšená.	[redacted] Zdeňka
19.2.2014	Dne 21.2.2014 se pojedje Žaneta podívat do CHB v Příčovech, aby si mohla udělat představu i o svém stěhování.	[redacted] Stěpánka, DiS.

Datum	Záznam o realizaci osobního cíle	Pracovník
25.1.2014	Žaneta se zúčastnila informativní schůzky , která se týkala CHB- tady byly zodpovězeny veškeré otázky týkající se CHB. Byla se také podívat ve vytypovaném bytě v Křivčicích. Provádí také nácvik přípravy léků.	██████████ Zdeňka

Přání a potřeby klienta:

Žaneta by si přála naučit se hospodařit s finanční částkou 100kč pomocí kalkulačky.

Zdroje a metody zjištění: rozhovor s klientem

Osobní cíl klienta a klíčového pracovníka:

Žaneta chce vědět co všechno si za částku 100kč může koupit.

Klientovy zdroje:

Žaneta si zvládne koupit jenom to co jí řekneme , že za tuto částku může mít -- sama by vše utratila za kávu z automatu.

Kroky k naplnění osobního cíle	Četnost / termín	Osoby
Žanetě zakoupíme kalkulačku a napíšeme možnosti co by si za danou částku podle svého výběru mohla koupit.	při mé každé službě, později jednou týdně	Žaneta ██████████, klíč. pracovníce Zdeňka ██████████, Jana ██████████

Sestavil: ██████████ Zdeňka, dne 30.8.2013

Záznamy o realizaci osobního cíle:

Datum	Záznam o realizaci osobního cíle	Pracovník
21.1.2014	Žaneta říká , že tomu rozumí, že si musí peníze rozvrhnout za co je utratí, ale potom jde a utratí stejně vše v automatu za kávu.	██████████ Zdeňka
14.1.2014	Celá situace se opakuje- rozdělí si peníze, ale potom je stejně utratí v automatu za kávu.	██████████ Zdeňka
8.12.2013	U Žanety se situace stále opakuje. Peníze co má u sebe si nedokáže rozdělit, aby si mohla kávu z automatu koupit celý měsíc. Fiktivní obchod bere jako hru. Pokud peníze už nemá je nervozní a občas si o kávu řekne zaměstnancům i když obyčejnou kávu má stále v zásobě.	██████████ Zdeňka
17.11.2013	Celá situace se opakuje- Žaneta fiktivní obchod bere jako hru. Na jednu stranu říká , že si chce šetřit, ale vzápětí si jde koupit kávu do automatu i když má kávu rozpustnou i obyčejnou nakoupenou.	██████████ Zdeňka
23.10.2013	Fiktivní obchod jsme prováděli naposledy 14.10. a dnes. Žaneta to bere jako hru. S pomocí si vše spočítá na kalkulačce, ale v reálu stejně vše utratí za kávu z automatu. má radost , že si spolu, „hrajeme“ na obchod. Říká , že rozumí , že si musí šetřit, ale vše potom utratí.	██████████ Zdeňka
2.10.2013	Vytvořila jsem pro Žanetu fiktivní obchod. Vystříhala jsem z různých letáků nabídku cukrovinek, slaného, kávy, limonád atd. ze kterých si pomocí kalkulačky fiktivně nakupuje. Každý nákup nalepuju a ukazuju jí kolik jí zbývá peněz. Tento fiktivní nákup jsme prováděly 30.9. a dnes. Žaneta si v každém nákupu vybírá kávu/sáček nebo rozpustnou/ a nějaké dobroty.	██████████ Zdeňka

Příloha č. 2 - Vyprávění o svém životě, očima Žanety

(Pozn. Přesný přepis přímého vyprávění. Ztmavená slova jsou město, ve kterém se uživatelka narodila, a ve kterém pobývala.)

Já se jmenuju Žaneta. Narodila jsem se v [redacted] a je mi dvacet osm. Mám mentální retardaci, jsem epileptička a ve zdravotní kartě mám mozkovou dysfunkci. Dřív jsem na tom ale byla hůř. Když jsem byla doma, tak jsem brala hodně léků na tu epilepsii. Chodila jsem na EEG. Co jsem tady, tak jsem neměla ještě žádné záchvat.

Chodila jsem do zvláštní školy Rudná u Prahy. Tam jsem dodělala pátou třídu. A taky jsem chodila do mateřské školky v Rudný. Tam byly děti a hodně jsme se vyrádily. Ale když jsem chodila do školy, tak ta mě prostě nejvíc bavila. Tam se mi věnovala paní ředitelka Marie, která to se mnou uměla. Když mi něco nešlo, tak jsme si sedly do ředitelny a tam mě doučovala matiku a češtinu, ale jinak výtvarka a takový, to bylo v pohodě. Ve škole se mi líbilo a ještě bych to vrátila.

Já jsem bydlela doma s maminkou a ona byla nemocná, měla srdce myokard. Starala se o mě a byla jsem také v Přestavlkách, to je domov něco jako tady. Tak si mě brala na soboty na neděle, na silvestra, na Velikonoce. S maminkou jsem měla hezký krásný vztah, protože ta se o mě starala dobře. Měla mě ráda, starala se o mě, nakupovala. Co jsem chtěla, tak mi nakoupila, udělala. Já jsem jí pomáhala a ona mi taky pomáhala. Za to sestra Olga se o mě vůbec nestarala. Ona byla mým opatrovníkem, když matka zemřela. Chodila opilá a ošklivě se mnou mluvila. Musela jsem dělat tolika věci... Třeba přišla o pŕlnoci, vzala mi léky. Taky mi brala oblečení. Byla jsem i v nemocnici, že jsem měla třeba i třináct záchvatů. Pak mě taky zmlátila. Když jsem přijela do berounský nemocnice, tak tam řekli, že jsem zanedbaná, že by bylo potřeba pro mě najít ústav, jenomže se nevědělo kam a jak. Sestra mi brala všechno, i peníze. Nevěděla jsem, kam je schovat, schovávala jsem je i za matraci, ale i tam je našla. To bylo hrozný. Ona má kleptomanií a je schizofrenička. No a když máma umřela, tak chodila po Praze, kradla wolkmany, žárovky a tak. No a teď je z ní pražská bezdomovkyně, která se o sebe nedokáže postarat, jenom uměla využít, že když je člověk mentálně postižený a potřeboval by základní pomoc do života, tak prostě nic. Jenom využívala toho, že jsem měla peníze z důchodu. To jsem nestačila ani schovávat, prostě to brala a bylo jí to jedno. Už bych jí nechtěla vidět. Ublížila mi, že bych už jí nepřijmula.

Ráda vzpomínám na to, jak se o mě matka starala. Třeba když maminka sedávala a já jsem třeba vyšívala, tak mi pletla ponožky, a to bylo moc nejhezčí. Když máma umřela, tak jsem nevěděla co bude, jak bude, protože máma mi dělala ošetřovatelku a opatrovníka. Bylo to strašně smutný, byla u toho i sestra a já jsem jí viděla v posteli, jak umírá. Já jsem šla do krámu a když jsem přišla, tak tam byla záchranka a já jsem nevěděla, co to je. Taková sedmnáctiletá holka nemůže vědět, co se to děje, takováhle životní situace. Já jsem přišla do toho pokoje a akorát maminka umřela. No a já jsem pak musela všechno zaplatit.

A nejhorší pro mě zase bylo, jak se o mě starala sestřička Olga, z který je akorát bezdomovkyně a která je na tom teď hůř než já. Ona byla taky nemocná. Pan psychiatr mi říkal, že by bylo dobrý jí dostat do psychiatrický léčebny, ale to prostě nešlo. Ona prostě neuměla ani práť, třeba všechno obarvila. Všechno jsem prostě musela dělat já. Musela jsem na vozíku tahat do kopce takový ty plynový bomby. Starala jsem se já o ní, to prostě nešlo. Nechtěla bych jí potkat. Ošklivý případ. Viděla jsem jí jednou v Praze. Kdyby nebyly ty zákony, že je to trestný, tak bych jí snad něco udělala. Seděla u stromu, jak jsou kolem něj ty lavičky, kousek naproti mě a měla pivo a toho jednoho, co tam byl s ní, poslala pro cigarety. Měla na sobě takový dědkovský bačkory. A věděla, že jsem to já. Když umřela máma v devádesátém osmém, tak jsem bydlela u jednoho pána, kam jsem jezdila i když byla máma na živu, když si mě brala z Přestavlk. Ten pán nebyl můj táta, ale byl na nás hodnej. Sestra ale byla zlá. Byla taková, že odešla a mě nechala doma. Strejda měl strach, kde je. Ona přišla, opilá. Táhlo to z ní jako z pumpy. Pak to začalo tím, že ho shodila z vozejku. Vzala takovou gumovou tyčí přes žebra, že měl i podlitiny, měl i monokla, krev stříkala, prostě bylo to hrozný. Zmlátila ho tak, že byl v komatu. Já jsem chtěla utéct, tak jsem odešla, jako že se jdu projít, aby to neviděla. Pak jsem se schovala pod hospodu a pak jsem viděla policii. Já se policie trochu bojím, když jí vidím, tak jsem dělala jako že jdu domu, že se jdu podívat co a jak. Tam stála moje sestra, ona zmlácená, on zmlácenej a ona tam začala opilecky kecat, že jsem její sestra, ať si mě nevěšmaj. Policie řikala jestli chci jet s nima a do toho přijela pro strejdu záchranka. Pes tam běhal puštěnej a štěkal, jak se tam dobejvala vratama policie, aby se tam dostala záchranka. Strejda se jmenoval Antonín. Jednou, když už jsem byla tady a chodili jsme do kostela s jednou paní, co pro nás chodila, tak jsem mu volala po cestě z mobilu a on se ptal, co chci, tak jsem řekla, že to jsem já, Žaneta, jestli se na mě pamatuje a on mi řekl, ať neotravuju, že tam žádná Olina neni, takže bylo vidět, že ho to prostě trápilo, to, co mu udělala Olina. To bylo hrozný, i telefony tam roztřískala. On ten dům nebyl náš, ale jeho rodina nás pak vyhodila. Když jsme tam byli, tak naproti bydlel takovej pán, já ho měla ráda, on byl hodnej. Vždycky se mě ptal, jestli nechci s něčim pomoci a já říkala, že ne, že si to udělám. Já jsem měla totiž slepice a králíky a krmila jsem je. Pak jsem zjistila, že králíci jsou a slepice ne, že umřely, protože já jsem na to nestačila sama, když mi nikdo nepomohl. Pak, když jsme odtud odešli, tak jsem chodila všude možně. Byla jsem v nemocnicích, nebo na nádražích, když jsem se chtěla ohřát, nebo když bylo lepší počasí, tak jsem seděla venku. Mluvila jsem hrozně, byla jsem nastydlá. Pak jsem byla nemocná, tak jsem běžela do nemocnice, jestli by mi Jitka, ta kamarádka, něco nedala. Tak mi udělala čaj, nebo kafe a kompoty mi dala, ale já je neměla kam dát, tak jsem je měla jako u ní schovaný.

Ještě bych chtěla říct o tý sestře, že ona to uměla, jednou taky roztřískala bar, skleničky tam lítali, pak jí honili někde na nádraží, chytli jí a mě volali na policii, já tam čekala, když jí vyšetřovali, ona převracela všechno naruby. Já tam přiběhla, protože jsem se bála, co se nestalo. Do baráku mi kvůli ní jezdila policie. Z toho jsem pak byla vyklepaná, vynervovaná, vystresovaná. Na policii jsem jim řekla, že je sestra svéprávná, tak co já s ní mám dělat, ať udělají něco oni, ať tam jenom neseděj.

Pak jsem bydlela různě, i na ulici. Někdy jsem šla do nemocnice, protože tam byla taková známá sestřička, která mě vždycky přijímala, protože jsem epileptička a měla jsem záchvaty. Občas mě tam nechala přespat. Neměla jsem jednoduše život. Ta sestřička mi vždycky dala nějaký kompoty nebo ovoce. Pak jsem bydlela u Romů, jenže tam vznikl konflikt. Chtěli po mně platit nájem a všechno možný a pak si na mě vzali hi-fi věž. Když jsem pak přišla sem, v roce 2000, tak přišel dopis od berounské policie a paní ředitelka tam se mnou musela jet, aby se dověděla o co jde. Tam se zjistilo, že jde o tu hi-fi věž, oni prostě využili toho, že jsem postižená, já vůbec nevěděla, co podepisuju. Nevěděla jsem ani co jsou třeba minuty, sekundy, prostě toho tam bylo hodně napsaného a já jsem jim to podepsala, pak to bylo všechno na mě.

Ted' sestra ví od těch Romů, jak jsem u nich bydlela, že jsem v Nalžovicích a já bych byla strašně nerada, kdyby sem třeba přijela. Nechci se s ní setkat, protože mi hodně ublížila. Máma mi třeba koupila k sedmnáctinám magneťák a ona mi ho prodala, aby měla na cigarety, na alkohol a na prášky. Taky čekala mimčo, ale já si myslím, že by se o něj nedokázala postarat. Ta paní sociální jí ho chvíli po narození odebrala do kojeňáku, protože bydlela v maringotce a tam to bylo hrozný. Byla tam špína, chodila si akorát pro alkohol a taky porodila doma, nejdřív šla ta holčička do inkubátoru a pak do toho kojeňáku. Jmenovala se Kristýnka, podle té písničky od Petera Nagyho. Maminka byla ještě naživu, tak myslela, že by si jí vzala ona, jako osvojila, jenže to nešlo, protože byla nemocná. Hlídala mě a kdyby hlídala ještě malou, tak by to bylo moc náročný. Sestra byla zlá i na mámu, taky jí kradla peníze, třeba jí ukradla pětistovku. Jen se máma otočila, tak byly ty peníze pryč. Chodila do umělecký školy a jednou prostě řekla panu učiteli, že se učit nebude, že jí to nebaví. Pak jí máma vyhrnula ruku a zjistila, že si píchá. Ona byla sestra nemocná vždycky, ale hodně si toho způsobila, že mi brala ty léky a na ně pila alkohol. Jenže pak, když matka umřela, tak já už jsem to nemohla snést, to klidně řeknu, že jsem si vzala pět diazepamů a na to bílý víno a už jsem chtěla bejt jako s maminkou, protože se to nedalo. Hrozně mě trápilo, co bylo, tak jsem to chtěla ukončit. Zažila jsem si klinickou smrt, ale ted' jsem našťstí tady, tak se mám dobře. Moje máma řekla, že já jsem se narodit měla, že mě má radši, ale ta kriminálnice, jako sestra, že se narodit neměla. Ona je fakt kriminálnice, krade, je to bezdomovkyně. Hrozný by pro mě bylo na ní jen šáhnout. Když vypila dvě flašky, tak nevěděla, co dělá. Jednou taky dělala kaši ze sirupu, já jsem jí nechtěla, protože to není dobrý, tak mi chtěla dát facku. Řekla jsem jí, že uteču k tátovi a ona řekla ať si jdu kam chci, jestli se mi to nelíbí. Dělal si se mnou prostě co chtěla, hrála mi vlastně o život. Jednou mi i řekla do očí, že mě nemá ráda, tak jsem jí řekla, že jí taky nemám ráda.

Když jsme byli ještě malý, tak jsem jí ale ráda měla. Chodili jsme s mámou třeba do lesa. Máma měla ráda houbařství. Já jsem se bála větviček, tak mě máma musela přenášet. To bylo ještě dobrý, ale pak z ní vyrostl kriminálník. Ona neumí ani práť ani žehlit. Uvařit taky neuměla, ani uklidit. Prostě nebyla k ničemu. Taky jsem s ní byla jednou u doktora a ten říkal, že má žaludeční kýlu, že to nebude mít dlouhýho trvání. Pak mi v armádě spásy udělala scénu, protože měla bolesti, tak jsem

chtěla běžet na pohotovost, ale ona na mě řvala at' nikam nechodim, tak jsem jí nechala být. Taky, jak mě občas bila, z toho jsem pak měla ty svoje nervový problémy a epileptický záchvaty.

Sem do ústavu jsem přijela v roce 2000. Nepřijela jsem sama, ale přivezla mě sem sociální pracovnice Eva z [REDAKCE], protože to bylo akutní. Čekala jsem na ní na nějaký ubytovně, než pro mě přijede. Pak jsme sem hledali cestu, ale poradili nám lidi. Na té ubytovně jsem byla, než pro mě sociální pracovnice našla vhodný ústav. Zázemí, kam bych šla, mi pomáhal najít taky pan doktor – psychiatr. Já jsem si totiž k němu chodila popovídat. S paní sociální hledali a hledali, dokud nenašli Nařovice. Já jsem nevěděla co bude, jak bude a taky jsem nevěděla, jak to tady bude vypadat. Když jsem přijela, tak jsem byla zanedbaná, přivezla jsem si pár věcí v tašce, polštář a když mě sem přijali, tak jsem přišla na hernu, já jsem neuměla ani s kohoutkem, klepala jsem se, nevěděla jsem co a jak. Museli mi dát nějaký prádlo na sebe. Měla jsem taky nespavost, protože jsem si nemohla zvyknout, že jsem jinde než doma. Prostě domov je domov a ústav je ústav. Nemohla jsem si zvyknout na to, že jsou tady tety. Byla jsem vykulená, že třeba nosí bílý věci, ale pak začaly chodit normálně v civilu, protože jsem tomu nerozuměla. Přivezla jsem si s sebou hodně léků, který musela paní vrchní vyhodit a paní doktorka mi udělala vstupní prohlídku, jestli jsem zdravá a zjistila taky, že mám zvětšený lymfatický žlázy a musela jsem jít na vyšetření, aby se vědělo, jestli tady můžu bejt s holkama. Ze začátku jsem nevěděla co, jak, kde a chodila jsem krůček po krůčku pomáhat na druhý patro oblikat a svlíkat holky. Nejdřív mi to šlo pomalu a taky jsem byla vykulená, protože tam byly takový nemocniční postele, ty už se daly pryč, teď jsou tam fialový. Děkala jsem tam svojí práci a pomáhala jsem tetám. Taky jsem vyšívala s tetou Martou a nebo jsem taky dělala s tetou Dájou keramiku. Ze začátku to bylo hrozný, musela jsem splácet tu půjčku, takže mi nezbývaly žádný peníze, ale teď už jsem z toho venku a jsem ráda, že jsem tady.

Bydlím tady na chráněném bydlení, v pokojíčku spím s kamarádkou Janičkou. Pomáháme si navzájem. Spí se mi tady dobře. Já i Janička tady máme každá svojí skříň. Když je čas, tak si pomáháme s úklidem, aby bylo všechno v pořádku. Ráda taky sedávám na sedačce u televize, i tam občas usnu. Spí se mi tam taky hezky. Někdy chodim spát večer brzy, podle prášků a jak mi je, protože se někdy bojím v noci, mám takový divný pocity. Jinak se mi tady v ústavu moc líbí, mám se tu dobře. Mám se líp než třeba u ségry. Ta se o mě nestarala dobře. To bylo ošklivý, co jsem tam prožila.

Když jsem nastoupila sem, tak mi trvalo, než jsem si zvykla na kamarády, než jsme se skamarádili. Začala jsem si povídat s Jiřinou, skamarádili jsme se. Jezdil sem za ní její tatínek, kterej byl nemocnej. Dal mi vždycky bonbony do ruky. Ona byla z [REDAKCE] jako já a jak jsme se kamarádili, tak časem vzniklo, že jsem jezdila s ní do [REDAKCE] a její mamka mi dala vždycky kafe a pak jsme zase jezdili s Jiřkou zpátky sem. Se zaměstnancema se tady snesu. Když jsem sem nastoupila, tak byla nejlepší kamarádka Hanka, která mě naučila keramiku. Tu jsme dělali v pracovně. Než jsem se to naučila, tak to chvílku trvalo, plácala jsem hlinu jak se dalo. Bylo to takový zajímavý. Pak už mi to šlo od ruky. No a pak jsem se naučila tak keramiku, že mi teta vždycky říkala, že jsem taková hodná, že kdyby měla svůj byt nebo domek, tak by si mě vzala k sobě. Vždycky jsme chodili na procházky a

jednou jsme u ní byli. To jsem měla takovej pocit na zahřátí, že ta Hanka byla fakt hodná. Všichni jsou tady hodný, protože mi vždycky někdo řekne: „Já kdybych mohla, tak si tě vezmu.“ Jenže ono to nejde. I když někdy zazlobím a udělám nějaký problémy nebo něco, ale je to jako doma. Doma taky matka dětem někdy vynadá nebo to vyřiká děvčatům a jde to prostě dál.

Jinak si myslím, že bych tady zůstala, že bych se nestěhovala, dokud by to šlo. Kdyby se něco měnilo, tak holt bych musela jít. Ale jinak jako, je mi lepší tady. Já už jsem zvyklá v Nalžovicích, mám to tady jako domov. Jsem tu už úplně zvyklá jako doma.

Chodila jsem pomáhat do učiliště do Sedlčan do cukrářství. Tam byla paní mistrová Máša. Myli jsme tam nádobí a utírali. Taky jsem tam pomáhala i v restauraci, ale pak jsem měla svoje problémy, tak jsem musela to učiliště vynechat. Teď pomáhám tady v Nalžovicích, a to je v pohodě. Když jsem chodila do učiliště, tak jsem z toho měla žaludeční problémy. Měla jsem strach z těch normálních lidí, který se ti smějou do očí a z toho jsem měla taky problémy, nebo to bylo i jenom stresový.

Nedávno jsem taky bojovala, protože jsem psala s kamarádkou, která mi pomáhala s písmem, napsat dopis. Já mám totiž tátu Pavla a našli jsme na něj nějakou adresu, pan ředitel nám pomohl, tak jsem mu psala, ale neozval se, tak to ještě zkusíme. Nevím totiž, jestli je ta adresa dobře, nebo jestli na tom trvalym bydlišti je.

Nejvíc mě baví dělat náramky, když jsou výstavy. Nebo mě baví malování. Když je čas, tak obkresluju z omalováněk, třeba i temperama, tak jako doma.

V televizi mě baví Stefani, to dávají vždycky ve všední den, nebo Julie Lescautová. Nedávno taky dávali seriál Komisař Rex, Nemocnici na kraji města a taky mám ráda pohádky.

Mám taky hrozně ráda zvířata, líběj se mi hlavně vlčáci.

Mý přání bylo vždycky bejt zdravotní sestrou, jenže jsem mentálně postižená, tak nevím, jestli by to bylo vhodný se to naučit. Třeba bejt u dětí, nebo u starejch jako třeba pomocná sestra, to by mě bavilo. Jen tak po chvilkách, abych to zvládla, třeba na půl úvazku.

Jinak moje největší přání je mít domov. Když ale vidím některý děvčata, že taky nikoho nemají, tak to tak беру, že prostě musím bejt tady. Teď, jak jsem nedávno psala tátovi a on se neozval, tak jsem říkala, že ještě počkáme, ale možná to zkusim znova. Nevím.

Příloha č. 3 – Tabulka - Statistické údaje z úřadu práce (Struktura OZP uchazečů o zaměstnání ke dni 31. 3. 2014)

	Uchazeči celkem		z toho OZP struktura na konci sled. měsíce						
	celkem	z toho OZP	celkem	pro osoby se ZP	os. zdrav. znevýhodn.	1. st. inval. (§39/2a)	2. st. inval. (§39/2b)	3. st. inval. (§39/2c)	3. st. inval. §39/2c, §39/4f
Benešov	3 849	386	478	23	19	219	113	0	3
Beroun	4 134	315	347	56	14	171	119	0	5
Kladno	9 672	664	257	6	18	418	159	1	7
Kolín	6 302	664	487	11	50	372	185	2	2
Kutná Hora	4 563	686	199	16	35	348	221	0	3
Mělník	6 203	584	285	11	29	347	138	0	4
Mladá Boleslav	4 079	512	454	21	36	244	126	0	1
Nymburk	5 518	630	1 351	18	40	319	174	3	4
Praha-východ	4 135	327	349	40	8	169	125	0	0
Praha-západ	4 164	276	336	19	14	145	65	2	4
Příbram	7 517	829	416	27	31	534	227	1	1
Rakovník	3 128	543	144	24	20	346	141	3	0
Středočeský kraj	63264	6416	5 103	272	314	3632	1793	12	34

Volná pracovní místa na konci měsíce v okrese Příbram celkem 416, z toho pro OZP 27 míst.

(*OZP = Osoby se zdravotním postižením)

Zdroj: Úřad práce Sedlčany